2e JAARGANG Nr 304 — PRIJS 5 CENTIEM — VRIJDAG, 19 NOVEMBER 1915.

Gazet van Brussel

Dagblad voor het Vlaamsche Volk

Voor Stam Taal en Volk — Omdat ik Vlaming ben

ABONNEMENTSPRIJZEN :
Binnenland: . . . . . 1.25 fr. per maand.
Buitenland: . . . . . 2.00 fr. per maand.
Men wende zich tot de postkantoren.

BEHEER EN PUBLICITEIT:
Anspachlaan, 75 (Beurs)

Verschijnt 's namiddags
MET AL DE OCHTENDTELEGRAMMEN

Elke medewerker is verantwoordelijk voor hetgeen hij schrijft

AANKONDIGINGEN WORDEN AANGENOMEN:
75, Anspachlaan, (Beurs). — 52, Warmoesberg.
Agence Générale de Publicité 26a, Place des Bienfaiteurs.
Office de Publicite, 56, Nieuwstraat Brussel

DE STRIJD OM MONASTIR — IN PERZIE

Leest vandaag in de GAZET VAN BRUSSEL :
Flaminganten en socialisten. — De houding van Perzië. — Werkloozen en onterfdenen in Limburg. — De « Passieve rechtersehaar ». — Schoolvossen. — Nieuws uit Antwerpen, Gent, Luik. — De beteekenis van Antwerpen. — Sportnieuws.

FLAMINGANTEN EN SOCIALISTEN

Stel u gerust, beste lezer, het is mijn verlangen niet op deze plaats aan kortzichtige polemiek te doen, want kortzichtig is immers gewoonlijk alle polemiek. Het is eerder mijn wensch de verhouding tusschen socialisten en flaminganten in een objektief licht te stellen en alleen met een zucht naar redelijkheid bezadigde adjektieven in mijn opstel te gebruiken.

Wellicht vraagt gij u af hoe ik op mijn onderwerp gekomen ben? Dat wil ik u wel eerst vertellen. In een paar achtereenvolgende nummers van onzen Gentschen konfrater *Vooruit* werd onlangs van de GAZET VAN BRUSSEL gewaagd. De schrijver bezigt daarin een bedaarden toon, die eene aansporing is om wat hij zegt in ernstige overweging te nemen. Om die reden is het dan ook, dat ik niet kan nalaten te antwoorden op zijn bewering dat de flaminganten (alsmede de katholieken en de liberalen trouwens) te veel « geschimpt en gelasterd » hebben op de socialisten. Zonder twijfel berust deze uitspraak op een louteren indruk en dan nog wel op een verkeerden indruk. Want waar zijn de flaminganten die *als dusdanig* de sociaal-demokratie bevochten hebben? Niemand kon beletten — hetgeen overigens niet wenschelijk is — dat een overtuigd katholiek of liberaal ook aan flamingantisme doet. Dat dezulken *Vooruit* wel eens duchtig te lijve gaan, wie kan daarvan nu verwonderd staan? Misschien brengt men ons nog een paar namen aan, waarop wij beleefd zullen doen opmerken dat eene zwaluw de lente niet maakt en een flamingant de Vlaamsche Beweging niet. Deze staat buiten en boven de politieke centra van bepaalde belangen, die men partijen heet. De Vlaamsche Beweging heeft even veel en even weinig ontzag voor de sociaal-demokratie als voor de andere politieke partijen. Hetgeen evenwel niet belet, dat zij met de socialistische partij vele punten van aanraking heeft. Talloos zijn immers onze klachten tegen het feit dat Vlaanderen het land der lage loonen en lange werkdagen is. Hoe zeer en hoe vaak wordt door de gezaghebbende flaminganten niet getreurd omdat onze arme broeders in vreemde streken het vuil en zwaar werk moeten gaan verrichten. Het eenige doel der Vlaamsche Beweging is immers het scheppen van een zuiverder atmosfeer, waarin ons volk zich krachtiger kunne ontwikkelen. Vele socialisten daarentegen leggen den nadruk op den boterham; « eerst fret » is hun leus, eene manier van zeggen die vele goedgezinde maar fijngevoelige mannen afstoot. Men mag zeggen dat de socialisten onzen volksboom willen sterker maken met meststoffen, terwijl zij de noodzakelijkheid van licht en zuivere lucht geheel voorbijzien. Sommige hunner leiders zouden willen dat de laatste flamingant zich geheel ging wijden aan de verwezenlijking der socialistische idealen; hetgeen natuurlijk onmiddelijk het doodbloeden van de Vlaamsche Beweging zou teweegbrengen. Het is immers een feit dat men in het kamp der Vlaamsche sociaal-demokratie bitter weinig aandacht schenkt aan de stiefmoederlijke bejegening van het Vlaamsche volk. Ik geef hier grif toe, dat de volksvertegenwoordigers van de uiterste linkerzijde steeds de Vlaamsche wetten hebben aangenomen, maar hadden diezelfde wetten op hen moeten wachten om ingediend te worden, het zou er maar droevig uitzien. Ik heb ook nooit in *Vooruit* een lans zien breken ten gunste van de gelijkheid der beide volken welke België bewonen; het tegendeel heb ik echter wel vastgesteld. Uit deze houding vloeit onmiddellijk voort dat eene zuiver Vlaamschgezinde beweging eene noodzakelijkheid is; de socialistische misnoegden dragen dus zelf de schuld van wat zij aan de flaminganten zoo gaarne verwijten.

Wij zijn van onzen kant zoo ouredelijk niet, dat wij van de sociaal-demokraten zouden verlangen dat zij *uitsluitend* hun aandacht aan de Vlaamsche Beweging gaan schenken. Zoo iets zou voor hen natuurlijk een zelfmoord als socialist beteekenen. Maar te weinig is te weinig en het zal geen eeretitel voor sommige leidende socialisten van onzen tijd zijn wanneer de toekomst zal vaststellen, dat zij schier geen aandeel hebben gehad in de ontvoogding van het Vlaamsche volk als dusdanig. Deze woorden zij niet met bitterheid geschreven, maar met weemoed.

In socialistische kringen wordt vaak met misnoegdheid op het feit gewezen, dat katholieken en liberalen de Vlaamsche Beweging ten bate hunner partij gebruiken. Nu, de mannen die aldus handelen stellen zich bloot aan grievende verwijten, niet het minst aan dat van dubbelhartigheid, vooral wanneer zij de belangen van 't algemeen aan die hunner partij slachtofferen. Er zijn echter ook mannen die er meesterlijk in geslaagd zijn hun beide overtuigingen te verzoenen. Dat deze meer troeven in hun spel hebben dan aan sommige socialisten lief is, kan niet ten laste der Vlaamsche Beweging gelegd worden. Het wordt aan sociaal-demokraten evenmin als aan andere partijmannen verboden Vlaamschgezind te zijn, wel integendeel, want hoe meer hoe liever. Indien de socialisten deelnamen aan den Vlaamschen strijd, dan zou het « schimpen en lasteren » van de flaminganten eene onmogelijkheid worden. De winst zou dus dubbel wezen. Met redelijkheid laat zich niet begrijpen waarom zekere Gentsche woordvoerders der partij het zoozeer op de flaminganten gemunt hebben. Die houding kan onmogelijk aan zuiver socialistische overwegingen toegeschreven worden, want zij heeft te veel gemeens met die der katoenbarons. Wij hebben overigens wel eens gehoord, dat buitenlandsche sociaal-demokraten van naam sommige hunner Belgische kollega's op dat gebied niet begrepen. Er mag gehoopt worden, dat de plaatselijke invloeden, die de oorzaak van het kwaad schijnen te zijn, eens van de baan zullen geraken.

SCHELDEMAN.

EENE PREMIE VOOR ONZE ABONNENTEN

De GAZET VAN BRUSSEL heeft zich bij den pas ingerichten dienst der postabonnementen aangesloten. Men kan dus op al de postkantoren op ons blad inteekenen. Het abonnement kost:

voor 1 maand: 1,25 frank.
voor 3 maand: 3,75 frank.

Met het oog op onze inschrijvers hebben wij de portretten van verdienstelijke Vlamingen, die reeds in de GAZET VAN BRUSSEL opgenomen werden, op fraai en stevig papier laten drukken. Al wie een abonnement van DRIE maand neemt, mag er drie uitkiezen. Tot op het den zijn verschenen : Isidoor Bauwens ; August Borms ; René de Clercq ; Juliaan Delbeke ; Lodewijk Dosfel ; Haller van Ziegesar; J.Mac Leod; Hippoliet Meert ; Poi de Mont ; Eugeen Van Oye ; Frans Reinhard ; P.Tack ; Rataël Verhulst; Gustaaf Vermeersch ; Hugo Verriest ; Juliaan de Vriendt.

Al deze portretten zijn opzettelijk voor de GAZET VAN BRUSSEL geteekend door eene bedreven kunstenares.

Men wende zich tot de postkantoren.

BUITENLAND

NEDERLAND

De moeilijkheden der levensmiddelenvoorziening

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* schrijft :

Naar *Het Volk* vernemt, lijdt de voorziening van goedkoope groenten zeer onder het gebrek aan spoorwegmateriaal. Groote hoeveelheden beschikbaar gestelde voortbrengselen staan in weer en wind te wachten op verzending, terwijl in verschillende gemeenten gebrek bestaat. Reeds werden besprekingen aangeknoopt met den generalen staf om meer materiaal vrij te krijgen.

AMERIKA

De torpedeering van de « Ancona » en de Amerikaansche regeering.

Men meldt uit tWashington dat de Amerikaansche regeering oordeelt dat de Italiaansche mededeelingen omtrent de torpedeering van de *Ancona* onvoldoende zijn. Zij zal uitvoerige inlichtingen afwachten, alvorens bij de Oostenrijksche regeering op te spreken.

Volgens de Zwitsersche bladen mocht sedert Maandag geen enkel stoomschip met passagiers de haven van Genua verlaten. Om zich van Italië naar Amerika te begeven is men aangewezen op den weg van Napels uit.

AZIE

De houding van Perzië.

De minister van Perzië te Berlijn heeft aan een dagbladschrijver verklaard ,dat hij zonder rechtstreeksche mededeelingen van zijne Regeering is. Maar indien het juist bleek, dat de Shah en de Regeering Teheran verlaten hebben, dan zou zulks bewijzen dat de toestand ernstiger geworden is. Hoewel hij geen onrust baart, moet men toch niet uit het oog verliezen dat Perzië gereed is voor elke gebeurlijkheid: Het zijk zal zoo lang mogelijk zijne onzijdigheid handhaven, d. i. zoolang Rusland het met rust laat. Zoolang de oorlog niet aan Rusland verklaard wordt, zal Perzië zich niet in staat van oorlog beschouwen. Intusschen staat het vast dat de intocht der Russen in Teheran de openbare meening in Perzië nog meer zou opwinden.

De Belgen in Perzië.

Volgens het Agentschap Havas zou de Perzische gezant te Parijs verklaard hebben dat het volstrekt onwaar is dat de Perzische regeering Belgische tol- en postbeambten zou afgedankt hebben om ze door Duitsche te vervangen. De Perzische regeering doet alles wat in hare macht is om de onzijdigheid te handhaven. De Belgische beambten zullen op hun post mogen blijven in de Perzische administraties, zooals vóór den oorlog.

Ambtelijke Legerberichten

DUITSCH

BERLIJN, 17 November. — Ambtelijk bericht van hedenmiddag :

Westelijk krijgsveld.

Afgezien van geschut- en mijngevechten op verscheidene plaatsen, valt er niets bijzonders te melden.

Oostelijk krijgsveld.

Russische torpedojaegrs beschoten gisteren, op de kust van Koerland, Petragge en de streek ten zuiden daarvan.

Overigens geen wijziging.

Op den Balkan.

De vervolging in het gebergte maakte nog goede vorderingen; nergens konden de Serviërs ze tegenhouden. Meer dan 2,000 krijgsgevangenen, 1 machiengeweer en 2 kanonnen bleven in onze handen.

OOSTENRIJKSCH

WEENEN, 18 November. — Ambtelijke mededeeling van gisteren :

Italiaansch krijgsveld.

In het Goerz-gebied werden gisteren alleen infanteriegevechten geleverd. De beschieting was van Italiaansche zijde zwakker dan de vorige dagen. De toestand is aan het gansche zuid-west-front onveranderd.

Een smaldeel onzer vliegtuigen wierp eergisteren bommen op Brescia. Groote branden werden veroorzaakt; alle vliegers kwamen ongedeerd terug.

Zuidoostelijk krijgsveld.

De koninklijke en keizerlijke troepen die aan de Sandjak-grens staan, wierpen de laatste Montenegrijnsche achterhoeden over den Lim terug. De vervolging der Serviërs wordt overal voortgezet. Een Oostenrijksch-Hongarsche kolon, die naar Sjenica oprukt, wierp de vijand uit de sterk verdedigde stellingen van den berg ten noorden van Javor.

De Duitsche troepen onder generaal von Kœvess stonden gisteren op een halve dagmarsch van Raska. In Kursumlje werden straatgevechten geleverd.

ITALIAANSCH

ROME, 15 November. — Ambtelijk bericht van den generalen staf :

In het Ledro-dal heeft de vijand, na een geweldige artillerie-voorbereiding onze stellingen ten noorden van het Bezzecca-bekken aangevallen. Deze aanvallen, op 13 November afgeslagen ,werden den 14a hernieuwd met nog grooter hevigheid, maar zij werden nogmaals afgeslagen.

Op den Karst duurde het gevecht gisteren voort. Gedurende den dag richtte de vijandelijke artillerie van alle kaliber een geweldig vuur tegen de verschansing Della Frasche, met het doel onze infanterie terug te werpen. De onverschrokken Sarden van de brigade Sassori boden hardnekkigen weerstand, behielden de veroverde stellingen en veroverden de belangrijke verschansing dei Razzi. Zij maakten 278 krijgsgevangenen, w. o. 11 officieren.

FRANSCHE

PARIJS, 16 November. — Ambtelijke mededeeling van 15 uur :

Er valt niets bij te voegen aan het vorig bericht.

PARIJS, 16 November. — Ambtelijke mededeeling van 23 uur :

Alleen bijzonder hevige artilleriebedrijvigheid in Champagne, in de Argonnen, in Wœvre, in het bosch van Apremont en in den Elzas, in de streek van den Ammerzweilerkopf.

RUSSISCH

SINT-PETERSBURG, 15 November. — Mededeeling van den grooten generalen staf :

Ten noorden van het Kangermeer hebben wij de Duitschers opnieuw 6 tot 7 werst achteruit gedrongen.

Aan de Duna ,stroomopwaarts van Riga, onderscheiden gevechten van voorposten in de streek van Ile en Daten. Verderop, bij Friedrichstadt en Jakobstadt, is het rustig. Bij Illoekst hebben onze troepen op verscheidene punten de moeilijkheden van de strook der kunstmatige versterkingen overwonnen en een deel van het kerkhof van genoemd dorp bezet.

De zware Duitsche artillerie heeft het dorp Driswjati onder vuur genomen.

Voor het overige tot aan de Pripet rust.

In de streek ten noorden en ten westen avn Czartorysk heeft de zware artillerie des vijands in den loop van den 13 November eenige sektoren van ons front allerhevigst beschoten. In den avond van dien dag kwam de vijand ten osten van Podgacie vooruit.

De strijd voor de overgangen over de Styr duurt voort.

Verder naar het zuiden is het kalm.

Laatste Tijdingen

De Strijd om Monastir

BERLIJN, 18 November. — *B. L. A.* meldt uit Weenen :

Men seint uit Saloniki : De verbinding tusschen Monastir en het noorden dezer stad is onderbroken. Het gevaar wordt hoe langer hoe grooter voor het Servitsch leger.

MILAAN, 18 November. — De bijzondere berichtgever van de *Corriere della Sera* meldt uit Florina :

Het lot van Monastir is thans bezegeld. Na veertien dagen verwoede Bulgaarsche aanvallen, waartegen de Serviërs heldhaftig stand hielden, hebben de Bulgaren de Baboene-stelling ingesloten.

Tegenover 50,000 Bulgaren, die in het dal en op de zuidelijke helling van den Baboenaberg verceeld waren, hadden zich de beide afwerende Servische regimenten moeten terugtrekken, daar zij het gevaar inzagen door een ander, uit Tetovo komend Bulgaarsch legerkorps van hunne terugtochtlinièn afgesneden te worden. Monastir leeft in angst. Honderden inwoners zijn naar de Grieksche grens gevlucht, alsook duizenden boeren en herders.

SALONIKI, 18 November. — Havas meldt :

Er wordt verzekerd, dat enkel eenige duizend Serviërs den Baboena-pas verdedigd hebben. De Bulgaren konden zich daar nog niet vestigen. De families der Entente-gezanten en de Servische overheden zijn alhier aangekomen. Engelsche versterkingen vertrekken binnenkort naar Monastir.

Uit halfambtelijke bron wordt gemeld dat de Serviërs aan het Koetsjanikfront aan het achteruitwijken zijn.

In Perzië

LONDEN, 18 November. — In de zitting van het Lagerhuis verklaarde Robert Cecil dat Russische versterkingen naar Teheran waren getrokken om de veiligheid der diplomaten en der onderdanen van de Entente-Staten te verzekeren. De Engelsche regeering wenscht voorzeker met de Perzische regeering in goede betrekkingen te blijven, indien deze werkelijk wil maatregelen nemen om aanvallen tegen Engelsche ambtenaren te voorkomen.

Engelsche generaals ter beschikking gesteld.

GENEVE, 18 November. — Zwitsersche bladen melden uit Londen, dat de onderstaatssekretaris van het Engelsch ministerie van oorlog aankondigt, dat een groot aantal Engelsche generaals binnen enkele dagen ter beschikking zullen gesteld worden.

Grieksche schepen door de Engelschen tegengehouden.

LONDEN, 18 November. — *Daily Mail* bericht :

De Engelsche overheden hebben in Liverpol en Newcastle negentig Grieksche stoomschepen teruggehouden.

Kitchener naar de Dardanellen.

KOPENHAGEN, 18 November. — Uit Londen wordt gemeld dat Kitchener zich in den loop der week voor een korto inspektiereis naar de Dardanellen zal begeven.

Asquith te Parijs.

LONDEN, 18 November. — Reuter meldt :

Het ministerie van buitenlandsche zaken deelt mede : de eerste minister, de staatssekretaris van buitenlandsche zaken, de eerste lord der Admiraliteit en de ammunitieminister zijn, begeleid door militaire, diplomatieke en marine-vaklieden, te Parijs aangekomen, om met de Fransche regeering te beraadslagen.

De zending van Kitchener.

BERLIJN, 18 November. — Het bericht der zending van Kitchener naar Indië wordt in een telegram uit Den Haag aan de *Deutsche Tageszeitung* als volstrekt onwaar verklaard. Kitchener zal de verdediging van Egypte overnemen.

De spoorlijn Niesj-Pirot.

BERLIJN, 18 November. — De herstelling der spoorlijn Nisj-Pirot, die onder de leiding van Duitsche ingenieuren geschiedt, zou reeds zoo ver gevorderd zijn, volgens een bericht van de *Vossische Zeitung*, dat de lijn reeds voor het einde der week voor het verkeer zou open staan.

Geen Europeërs in Indië toegelaten

BERLIJN, 18 November. — De *Vossische Zeitung* meldt uit Zurich :

Uit betrouwbare bron wordt gemeld, dat Engeland geen Europeërs van het vasteland in Indië laat komen.

Servische ministers gevangen.

BERLIJN, 18 November. — Volgens Berlijnsche morgenbladen melden, zouden de Bulgaren in Vranska Ranja dertien Servische oud-ministers, die daar waren gevlucht, hebben gevangen genomen.

De Russische leening.

KOPENHAGEN, 18 November. — *Berlingske Tidende* bericht uit Sint-Petersburg :

Het ministerie van financiën heeft de nieuwe leening, ten bedrage van 1 milliard roebel aan 3.50 ten honderd uitgegeven. Zij bestat uit obligaties op naam en is in tien jaar tijd aflosbaar.

Opwinding te Saloniki.

BERLIJN, 18 November. — In Saloniki zou, volgens de berichten van verscheidene morgenbladen, groote opwinding heerschen ten gevolge van het uitblijven van eenige transportschepen.

OP DEN BALKAN

Reis van een Grieksehen minister.

LONDEN, 17 November. — Londensche bladen hebben uit Rome een telegram ontvangen, de doorreis te Napels mededeelend van den Grieksehen marineminister.

De Roemeensche sociaal-demokraten tegen den oorlog.

Het kongres der Roemeensche sociaal-demokratische partij is de besluiten der anti-oorlogskonferentie van Zimmerwald bijgetreden. Het heeft verder aan de socialistische Internationale zijn moreelen en materieelen steun toegezegd.

Hongersnood onder de Servische uitgewekenen.

Men meldt uit Saloniki aan de *Daily Telegraph* dat de uitgewekenen uit OudServië, die zich te Mitrowitza en Prichtina bevinden, aan hongersnood prijsgegeven zijn. Er bestaat hoegenaamd geen middel om een einde aan het levensmiddelengebrek te stellen. Vrouwen en kinderen konden niet verder meer trekken, daar de weg door Albanië te lang is en die naar Montenegro afgesneden is.

BINNENLAND

Werkloozen en ontevredenen in Limburg

De werklieden onzer Limburgsche grensdorpen, nu zij niet meer te Maastricht kunnen gaan arbeiden, zijn deerlijk te beklagen en met hen mogen wij ook hunne vrouwen en hunne kinderen wel beklagenswaardig noemen.

De meeste werklieden der onmiddellijke grensgemeenten aan Nederland rakende, kunnen wel-is-waar nog naar Holland om te werken, maar deze die niet in de onmiddellijke grensdorpen wonen, hebben groote moeilijkheden om eene pas naar Holland te bekomen.

Sedert dat sommige lichtzinnige werkmeisjes en arbeiders zich aan den « brievensmokkel » over de grenzen hadden overgegeven, werd door het Duitsche militaire gebied het toezicht aan de grenzen vertienduibbeld, het passenstelsel werd ingekrimpt ,vermoeilijkt en verscherpt, zoodat de goeden voor de kwaden hebben moeten boeten en maar weinig personen meer naar Holland kunnen, hetgeen natuurlijk een groot nadeel voor de volksklas is die in Maastricht en omgeving steeds van uit België, winter en zomer, werk genoot.

Vele werklieden betreuren dan ook, uit ter harte, dat zulke smokkelarij de oorzaak is geworden dat zij den arbeid in Holland hebben moeten staken omdat zij niet meer over de grens mogen. Zij boeten zuur voor de onbezonnen handelwijs van deze of gene die brieven smokkelden

In Holland konden die werklieden toch een schoon en regelmatig loon winnen. Alle veertien dagen hadden zij er een schoone som gelds op te trekken, nu is 't hier heel wat anders.

Dan eens bij de werkloozen thuis, dan weer eens bij den pachter of bij den kleinen nijveraar ten dorpe, dat brengt geene zware daghuren op, nu dat 't leven zoo duur is, dat de voeding van een huishouden de oogen uit het hoofd kost.

Arme werklieden, die nu zoo gehuisd zijn, die vind ik toch deerlijk te beklagen.

De laatste spaarpenning — indien er van spaarpenningen kan sprake zijn — die moeten er nu aan, die nemen den weg naar 't gemeentelijk voedingsmagazijn en moeten dus 't huis uit.

Wat zijn die arme werklieden toch te beklagen.

Ja, er zijn er hier zoo velen in Limburg, evenals in andere provinciën, die het zwaar met dezen oorlog te verduren hebben.

Al wat ze naar den mond steken, zij, hunne vrouw en kinderen, moeten zij peperduur koopen of betalen. Het loon der werkloozen is laag, als onderstand weinig, soms onbeduidend of niets! Niet alle werklieden zijn wel-is-waar zóó te pas.

Daar zijn er — zóó wordt beweerd — die trekken dubbele loonen. Afgrijselijk niet waar? Ik geef 't gezegde voor wat 't waard is en blijf er niet borg voor en sta er ook niet voor in!

Maar men zegt — ja, nog eens men zegt — dat er eene overeenkomst bestaat tusschen de Duitsche bezetting en het Belgisch beheer om de werklieden der spoorwegen, posterijen enz. uit te betalen.

Als dat zoo is, dan zijn die werklieden van de slechste niet, want men beweert dat er dergelijke personen gevonden worden die betaald als spoorwegbeambte of soortgelijk — om niets te doen — ook nog bij de werkloozen zijn aangenoekt of elders hunne dagnuur verdienen.

Voor zulke personen is de oorlog nog zoo schadelijk niet en 't valt dan licht te begrijpen, dat zekeren dag in eene dorpsherberg een bedronken werkman durfde zeggen dat hij nooit eenen beteren tijd beleefd had en dat hij gaarne kon lijden dat 't altijd oorlog was.

Wijl zatte menschen en kleine kinderen nogal eens de waarheid zeggen, kunnen wij dien dronken man vrij wel gelooven.

Daar zijn werkelijk vele menschen in Limburg, gelijk overal, die van den oorlog niets te lijden hebben.

Onder die menschen zijn eerst en vooral de groote eigenaren die hunne schaapkens op 't droog hebben, hunne goederen verpachten, met den bakker en den winkelier leven en op Gods genade door de wereld kunnen geraken. Meest al die heeren komen er zonder inkwartieringen door, leven als een vogeltje in de vrije lucht, wandelen, reizen, eten, drinken en slapen op hun duizendste gemak en geven den weerlicht van alles. Die hebben eenen hemel op aarde.

De boer die hunne goederen in pacht houdt, is toch zoo gelukkig niet, die mag eerst zijn heerschap betalen en dan mag hij hooi, stroo, haver, rogge en tarwe leveren. Soms krijgt hij nog inkwartieringen op den hals, mag hij varen voor 't noodkomiteit, ja varen voor Jan en alleman, waarvoor men hem eenvoudig dank zegt en meer niet. Met duizend zakken van dien dank kan de schouw nochtans niet roken!

En het zijn grootendeels vele dier rijke heerschappen die zoo genoeglijk leven, al raast en buldert ook 't kanon geheele dagen en gansche nachten aan een stuk, die zich om den tegenwoordigen toestand ergeven. Roept zulks niet wraak voor God en de samenleving?....

Nu, niets moet ons op deze dagen nog verwonderen, het volk wordt immers zoo raar, zoo kort van stof, zoo opvliegend, zoo kittelachtig, dat er geen huizen meer bij mogelijk schijnt. Laatst hoorde ik een oud, rijk heerschap, dat vet gepensionneerd was, uitvallen tegen 't Duitsch beheer, tegen al wat Pruis is of verpruist heet, omdat men hem twee dagen had laten wachten op de uitbetaling van zijn pensioen, en dat over het derde kwartaal 1915.

Dat de dankbaarheid niet meer van deze wereld is, dat zal men in Duitschland ook wel weten en hier is dat allang gekend; ik heb 't overigens onlangs hier nog geschreven en de oude gepensionneerde komt dit gezegde uit een vorig artikel nog staven en bewijzen.

Ontevredenen zijn er overigens altijd geweest en als de dag der algemeene tevredenheid zal aanbreken, dan leven wij en ons nakomend geslacht niet meer. Ook dan is voor goed met de oorlogen gedaan.

Dat men nochtans ontevreden liet zijn wie er recht op heeft en wie er kan op aanspraak maken.

Zie, dat vond ik dan toch eens redelijk!....

En hoe laat men zijne ontevredenheid grootendeels dan nog uitschijnen?

Men vloekt en men verwenscht, men dondert en men speelt op en gewoonlijk heeft dit plaats in de herbergen, onder invloed van drank, want: als de drank is in den man, dan is 't verstand in de kan.

Daar zijn ook lieden die wat meer « pin » in den kop willen hebben en zich gaarne laten doorgaan voor verlichte koppen, groote geësten, doch naar het versje van een grooten Hollandschen dichter zijn er onder hen:

Hoe grooter geest.....
Hoe grooter beest!

Die mannen, als ze ontevreden zijn, « sakkeren » ook al eens en doen dat liefst op openbare vergaderingen waar zij 't volk voor zich hebben, waar zij weten dat als zij maar beknibbelen zij bijval oogsten.

Dat is op onze dagen toch een ordewoord geworden.

Nauwelijks zijn sommige heeren op vergaderingen thuis, of zij nemen 't woord en doen aanvallen. Het afgeven van de granen, dat schudden zij de Duitschers in de schoenen.

Op die manier maken zij den boer angstig en krijgt den Duitscher alles op zijne kap! Onze heeren wasschen zich zoo de handen, schuld of geene schuld. Pilatus heeft 't ook gedaan en de boer zal niet beter weten!

Maar als dan later Duitsche overheden en redenaars als hoogerbedoeld achter de schermen vergaderen, dan is 't onwêer opgeklaard, dan gaat het er inschikkelijk toe en de klucht wordt niet meer heropgevoerd, het gepaaid publiek is immers vertrokken.

Zoo gaat 't in Limburg, zoo gaat 't elders, de wereld blijkt de wereld. Ontevredenen zijn in alle standen der samenleving; zoo bij werklieden, als bij rijken!

Nu met dezen oorlog zijn de ontevredenen niet meer te tellen. Hier in Limburg zou ik ze niet gaarne den kost geven en nochtans het kleine Limburg is door den oorlog nog zoo erg niet geteisterd. Wat wilden wij er klagen, wij die om zoo te zeggen sleents den doortocht moesten zien en niet als onze beide Vlaanderen den druk moesten voelen van dien strijd, dien leeuwenstrijd, die daar door menschenkinderen uit alle gewesten, uit alle landen nu al ruim een jaar wordt volgehouden en onder wier oog de helden sneuvelen en vallen voor hun wederzijdig vaderland, als de korenaren vallen onder de zeis der maaiers voor de voeding van den mensch.

PIER-JAN.

Kleine Kroniek

De « Passieve rechterschaar ».

Sedert de tegen de leiders van dit blad genomen maatregelen bekend zijn gemaakt, verschenen twee nummers van het passieve orgaan *Vrij België*.

Vergeefs hebben wij in deze nummers gezocht naar een beoordeeling van dezen maatregel.

Is dit wel moedig?

En past dit wel een... « leidend » orgaan?

Het triomfgejuich der Franschgezindheid althans blijft niet in besloten kring. Wij weten ten minste wat wij er aan hebben.

Maar aan de onvrijen uit *Vrij België*, ja, wat hebben we aan hen?

Keurt de passieve rechterschaar het anti-Vlaamsche vonnis goed? Stemmen, wie zwijgen, toe? Of keuren zij de daad af van een Regeering wier ragfabuin in deze zij samen — veeg samengaan! — met de Franschgezinden zijn?

Of zitten zij — humaanste hypothese — hun passieven aard getrouw, met de handen in 't haar de Vlaamsche kat uit den boom te kijken? (*Vl. Stem.*)

De artisten der Hollandsche interneeringskampen.

In de interneeringskampen in Holland brengen de Belgische soldaten de vrije uren der lange avonden met theatrale studies door, wat welicht na den oorlog op de planken der Brusselsche theaters eenige artisten brengen zal, wier roeping aan eene zijde van den Moerdijk ontdekt werd.

Het is aldus dat in kamp I te Zeist, de geïnterneerden « de reis van den heer Perrichon » gegeven hebben, en thans de « Echtgenooten van Leontine » insceneeren. Het schijnt dat het meesterstuk van Labiche met een theater kennis en eene smaakvolheid opgevoerd werd, welke de toehoorders in verrukking brachten.

Zichier de namen der artisten: de HH. Courez, Kamps, Rommié, Wilmart, Marchal, Hennet, Dewi., Bougnie, Lizin, Loriot en Godin, welke wij wellicht nog eens op de theater-programma's zullen vermeld vinden.

Beschikbaarstelling van zeevisch in Nederland.

Men meldt uit IJmuiden aan de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*:

Voor een paar dagen werd er een begin gemaakt met de beschikbaarstelling van zeevisch, die door de rederijen, in overleg met de Regeering, zonder dwang wordt beschikbaar gesteld, tegen in overleg met de Regeering vastgestelde maximumprijzen. Voor een begin waren de omstandigheden niet al te gunstig. Het aantal binnengekomen stoomtreilers was nog niet de helft van het aantal op andere Maandagen en de aanvoeren waren aanzienlijk minder dan in normale tijden, als gevolg van de vele en aanhoudende stormen der laatste dagen, die het visschen zeer bemoeilijkt hebben. Het bleek dan ook spoedig, dat de aanvraag den aanvoer, voor zoover daaraan onttrokken mocht worden, overtrof.

Voor de mindere vangsten werden slechts ongeveer 1,600 kisten van 50 kilo kleine schelvisch, zoogenaamde piepers of braadschelvisch aangevoerd, waaraan slechts een derde gedeelte mocht onttrokken worden, dus ruim 500 kisten; daarbij was de aanvraag naar deze soort juist zeer groot, namelijk 1,200 kisten. De aanvoer van wijting en kleine schol was zoo gering, dta van beschikbaarstelling van deze soort geen sprake was. De eenige soort, waarvan voldoende aangevoerd was om de aanvragen ruimschoots te kunen voldoen, was kleine kabeljauw.

De prijzen der kleine kabeljauw waren heden van 20 gulden 50 cent tot 22 gulden 50 cent per kist van 50 kilo, terwijl de Zeevischvereeniging voor de aan de aanvoeren onttrokken hoeveelheden slechts 12 gulden betaalt. De wijting gold 12 tot 15 gulden per kist van 50 kilo, terwijl door de Zeevischvereeniging 17 gulden 50 cent getaald wordt. Voor de kleine poontjes en pietermannen waren deze prijzen resp. 13 en 18 gulden.

Om te voorkomen, dat met de aangevraagde niet wordt gehandels als is voorgeschreven en met name niet naar Engeland wordt uitgevoerd of in konsignatie naar markten in het binnenland gestuurd, moeten al de aanvragen door den burgemeester van de belanghebbende gemeente onderteekend worden.

De Oorlogschatting te Brussel.

Het aandeel van Brussel in het bedrag van de oorlogscontributie, welke het land is opgelegd, bedraagt voor de geheele agglomeratie 27 millioen. Om deze som te verkrijgen welke aan de belanghebbende gemeentebesturen door een consortium van bankiers voorgeschoten werd, moet er een nieuwe belasting geheven worden. Er is, met voorbehoud van de goedkeuring der bestendige Deputatie van Brabant, besloten geworden, dat deze belasting onder de belastingschuldigen prorata hunner voorgaande belastingen volgens de vier belastingen zou verdeeld worden: personeel, onroerende goederen, patenten en belasting op de maatschappijen.

De Gemeenteraad van Brussel heeft, in overleg met het consortium van bankiers, besloten, om aan de belastingschuldigen een uitstel van betaling te verleenen. Dit uitstel zal 6 maanden na het sluiten van den Vrede afloopen.

De Boekerij van Karel Buls.

De stad Brussel is in het bezit gekomen van de boekerij, de archieven en de gedenkstukken, welke haar door

Splendid Cinéma
27, Kruidtuinlaan, 27, Brussel

Programma van 12 tot 18 November

BLOEMBOLLEN KULTUUR
Natuuropnamen

ROBINETS SCHUCHTERHEID
Komiek

IJZEREN TANDEN
Drama

DE SLAAPWANDELAARS
Kluchtspel in 3 bedrijven

VERLOREN IN DE SCHADUW
Groot drama in 3 deelen 65(

Vraagt aan het winket van de SPLENDID CINEMA
de Pammeboekjes aan verminderden prijs

10 Stalles . . fr.	3.00	10 Fauteuil . fr.	5.00
10 Faut. reservé :	11.00	10 Loges . . .	16.50

haren vroegeren burgemeester Karel Buls bij testament vermaakt werden. Met het aanvaarden van dit legaat, zal de Stad den rijkdom der Gemeente Boekerij aanmerkelijk vermeerderen.

Karel Buls was zeer op kunst, archeologie en geschiedenis gesteld, dit blijkt zeer duidelijk uit de samenstelling van zijne Bibliotheek.

Boven alles had Karel Buls de kunst lief; als jongeling reeds hij zich op het teekenen toe en bijzonder op de graveerkunst. Hij dacht zelfs, zich geheel aan de kunst te wijden toen hij, in 1877, van meening veranderde en zich op de politiek toegelegd. (Hier zij terloops gezegd dat M. Buls zijn leven lang een vurige Vlaamschgezinde is geweest, hij was het die steeds op het gevaar wees van de « annexion des cerveaux » bij Frankrijk door het verfransch of liever ontvlaamschend onderwijs van onze hoogstaat.) Echter behield hij zijn leven lang die ingeboren liefde voor kunst waarbij hij die van het reizen voegde alsook eene groote protectie voor de studie van talen, welke hem beter de bezochte landen zouden doen bezigen. Natuurlijk verkaatst de boekerij deze voorliefde. Hij had zijne boeken gerangschikt volgens den inhoud, met eene methode en een kennis, welke niet genoeg kunnen bewonderd worden. De kunst, de archeologie, de letterkunde, en de geschiedenis nemen de grootste plaats in deze opmerkenswaardige boekerij in.

De dienst der Stedelijke Archieven werd belast met het opmaken van den catalogus. Meer dan 2600 titels van werken werden voor een totaal van meer dan 3000 boekdeelen opgeteekend, daar de werken, uit verschillende deelen bestaande, slechts onder een enkel nummer aangegeven werden. De moderne letterkunde is er door 650 nummers vertegenwoordigd, de kunstwerken door ongeveer eenzelfde aantal, de geschiedenis door 340, het rechtswezen en de staatshuishoudkunde door 112, de wijsbegeerte door 104, de wetenschappen door 93, de opvoedkunde en de geschiedenis der godsdiensten respectievelijk door 60 en 53 nummers. Een serie van woordenboeken voltooit de schoone verzameling van deze particuliere boekerij waarin men slechts boeken van keur vindt.

Het « Salon » der krijgsgevangenen in het kamp te Holzminden.

Holzminden is, in het hertogdom Brunswijck, een kleine stad met 10,000 inwoners. Een jaar geleden kenden wij haar bestaan niet. Maar sedert... het kamp van Holzminden..., de krijgsgevangenen te Holzminden..., die naam honderden keeren gelezen en herlezen in de dagbladen... Ja, nu kennen we Holzminden! Duizenden onzer landgenooten, soldaten en burgers zijn er opgesloten.

De krijgsgevangenen te Holzminden hebben in den arbeid den moed gezocht, hun lijden te verdragen en te vergeten.

De schilders en teekenaars hebben zich het eerst aan hun kunst gezet. Al heel spoedig waren de muren der barakken bedekt met doeken, waterverfschilderijen, teekeningen van allen aard. De ambachtslieden brachten ook het hunne bij. Met behulp van zeer eenvoudig gereedschap, werden de meest verscheidene voorwerpen vervaardigd. Een blok hout, een blikken doos, een stuk papier waren voldoende.

Maar niemand zou ooit de werken dier nederige, arme kunstenaars gekend hebben, zoo niet eenige mannen het initiatief hadden opgevat, met die werken eene tentoonstelling te openen, het « Salon » der krijgsgevangenen van het kamp te Holzminden.

Met toestemming van de krijgsoverheid van het kamp vormden zij een inrichtingsbestuur, dat zich terstond aan het werk zette. Eenige planken, overtreksels, blauw lijnwaad waren voldoende om de tentoonstelling op te trekken. Op weinige dagen tijds waren de schilderijen opgehangen, de voorwerpen gerangschikt en alles gereed voor de opening.

De inhuldiging der tentoonstelling had plaats op 24 Juni. 's Morgens bracht de bevelhebber van het kamp met zijn staf een eerste officieel bezoek aan de tentoonstelling. Hij drukte zijne hooge voldoening uit en schonk 1,000 mark aan het weldadigheidsbureel van het kamp. 's Namiddags werd de tentoonstelling officieel geopend door het burgerlijk bestuur van het kamp.

Schilderijen, teekeningen, spotprenten waren er ten toon gesteld. Een beeldhouwer had een aarden tijger en een olifant vervaardigd. Andere kunstenaars hadden ringen, dasspelden, juweelen ingezonden. De meest verscheiden voorwerpen lagen er uitgestald.

Die kunstenaars hadden verwezenlijkt wat tot nog toe als onmogelijk gold: van niets iets maken. Een versleten mes, een nagel, een plankje, wat aluminium, wat stof, wat ijzerdraad, met moeite verkregen, ziedaar al het materiaal. Noch beitel, noch vijl, noch tang. En nochtans werden wonderen verricht....

Vliegenvangst.

Onlangs kregen wij een eenzelvigheidsbewijs onder de oogen ondergeteekend door den gemeenteskretaris van Sint-Pieters-Leeuw, om een aanvraag van een schoolabonnement op de tramlijn Zuen.

't Was erbarmelijk: Fransch met vier fouten in negen woorden... Drie woorden Vlaamsch er tusschen in.... Daarbij was de jongen aangegeven als « fille »!

Tegenspraak.

Het *Vaterland*, van Lucern, meldt uit Lugano dat het bericht van de benoeming van kardinaal Cagliano de Azevedo tot pauselijken staatssekretaris op een vergissing berust. Deze kardinaal is tot kanselier der H. Kerk benoemd en kardinaal Gasparri blijft staatssekretaris.

Frankrijk en de Belgische soldaten.

De *Guerre Sociale*, het orgaan van Hervé stelt de volgende vragen:

« Mag men zeggen, dat onze Belgische soldaten op het « front het bewijs moeten leveren, dat zij 50 frank be« zitten om de reis te kunnen betalen, vooraleer zij ver« lof verkrijgen? »

De Fransche soldaten met verlof reizen kosteloos op den spoorweg. Van de Belgische soldaten, die voor Frankrijk hun bloed vergieten, eischen de Fransche spoorwegbeheeren de betaling der reis.

Vliegenvangst.

Vóór een paar maanden klaagden wij er over, dat op de militiezaal van 't Brusselsch stadhuis uitsluitend Fransche kennisgevingen hingen voor de personen die passen verlangden. Men heeft toen tweetalige gehangen. Nu echter worden die kennisgevingen vernieuwd en zijn ze weer in 't Fransch alleen! Als dat geen onwil is, dan moet het woord « onwil » niet bestaan!

Het « Reklamen » onderwijs

Op de Keulsche Hoogere Handelschool zijn leergangen over het reklamewezen geopend onder het bestuur van Arthur Jung. Men kan nagaan hoe belangrijk deze voordrachten voor de toekomstige handelslieden zijn zullen, als men de titels der onderwerpen leest die zullen onderwezen worden: Over de belangrijkheid der reklame in het algemeen; De betrekkingen tusschen de buitenlandsche politiek en het ekonomisch sukses der handelaren; De pers in de Vereenigde Staten en hare belangrijkheid voor de reklamen der buitenlandsch handelsrui; De reklamen in Turkije en in het Oosten.

Velo jonge lieden en ook handelslieden hebben zich reeds voor deze leergangen laten inschrijven, welke hoogstwaarschijnlijk binnenkort ook op het programma der andere handelsscholen in Duitschland zullen gebracht worden.

Een nieuw valsch gerucht.

Flauwe grappenmakers hadden het gerucht verspreid dat vanaf de volgende maand de Brusselaars iederen avond om 8 uur thuis zouden moeten wezen. Volgens ingewonnen inlichtingen kunnen wij dit valsch gerucht formeel tegenspreken.

De publieke verwarmingslokalen te Brussel.

Het gemeentebestuur van Brussel brengt ambtelijk ter kennis van de bevolking dat het eerste der publieke verwarmingslokalen welke dezen winter zullen ingericht worden, sedert Dinsdag geopend is, in een lokaal der Hoogstraat, 247.

Vanna.

Jos. Schurmann vertelt over Maeterlinck in zijne « Mémoires ».

Wij speelden *Monna Vanna* te Lodz, in Polen. De schouwburg bevindt zich op den binnenplaats van een groep gebouwen en vlak tegenover een badinrichting.

Een heer begeeft zich naar het loket en vraagt: *Vanna*.

De bureelbediende ziet aan zijn kleeding dat hij geen bezoeker is voor de fauteuils en geeft hem een galerijplaats.

— Hoeveel?
— Een roebel.
— Dat is duur.
— Goedkooper heb ik ze niet.

Na eenige minuten komt de man woedend terug.

— Zeg, ben je mal?... Laat je mij een roebel betalen voor een plaats in een zaal, waar ik een man en een vrouw hoor schreeuwen in een taal, waar ik geen woord van versta, terwijl ik nergens gelegenheid zie om een bad te nemen, niettegenstaande ik duidelijk om « Vanna » gevraagd heb!.....

De bureelbediende had gemeend, dat hij *Vanna* wilde zien en vermoedde niet dat « vanna » op zijn Poolsch « bad » beteekent.

— Eens — aldus Schurmann — vroeg ik Maeterlinck of hij alleen werkte, wanneer hij zich geïnpireerd gevoelde?

« Geïnspireerd?... zei deze. Als ik daarop moest wachten, kwam er geen woord op papier! »

Onder den Toure van Sint-Macheel.

Uffra Trinet is beizig oen 't stoette da s' eeder joer van 'uire neif Jan ne schuunen boekei rouze kraajgt, eedere ki 'n andere sout. As z'em den ieste ki kreig was 'uire neif veufteen joer oud.

— Mo zaajn er denn zoevuil verschillige soute rouze? vroegt seuffes ien van 'ui vriendinne.

DAGELIJKSCH PRAATJE

SCHOOLVOSSEN.

Het is natuurlijk niet gemakkelijk een juiste omschrijving te geven van het begrip « overdrijven », maar wij zijn het meest allen eens om aan te nemen, dat overdrijvers toch maar onhebbelijke menschen zijn.

Overdrijving is de uiterste vorm van belangstelling en even als alle uiterste vormen is deze belachelijk, ja vervelend en zelfs kwaadstichtend.

Daar de meeste menschen belang stellen in iets — al was 't maar in 't vervelen van hun medemenschen — en daar we allen natuurlijk onze onvolmaaktheden hebben, spreekt het vanzelf, dat de gamma der overdrijvingen heel rijk aan verscheidenheid is.

Aan mezelf zullen mijn lezers zeker al wel zeer bijzondere staaltjes daarvan hebben kunnen waarnemen.

De menschen, die heel veel voor hun ambt voelen, gaan daarin gewoonlijk ook aan overdrijvingen doen en stokpaardjes berijden: ze krijgen dan zoo iets waarvoor men geen beteren naam heeft kunnen vinden dan beroepsmisvorming. Een rechter ziet overal schuldigen, een prater babbelt over alles en niets, te pas en te onpas, een Franskiljon vindt overal Vlaamsche voetangels en wolfskuilen, een censor schrapt door dik en dun, een volksvertegenwoordiger verkoopt opsnijderij van allerhande allooi, een heelkundige ontdekt bij elken zieke interessante gevallen en..... een leeraar « schoolvost ». 't Doet er niets toe of het werkwoord « schoolvossen » al dan niet in 't woordenboek staat: ik neem het graag voor mijn rekening.

Niet alle leeraars natuurlijk zijn schoolvossen, maar heel velen worden het toch eenigermate. Schoolvos is de naam, dien, in hun vak, de overdreven belangstelling, van den belachelijken hoek uit bekeken, heeft gekregen. Dat er een bijzonder woord voor bestaat bewijst dat het type allang bekend is.

Ik zei hierboven, dat overdrijving wel eens kan gevaarlijk worden. Of de schoolvos beslist onder de « gevaarlijke » zoogdieren moet gerekend worden wil ik niet beweren. Althans zal dat wel maar zelden het geval zijn. Maar « schadelijk « kan die toch wel worden en « belachelijk » is hij of zij vaak altijd (want ik vergat te zeggen, dat er natuurlijk ook wijfjes schoolvossen zijn en dat haar tenhonderd volstrekt niet moet onderdoen bij dat van de mannelijke specimina). Iedereen zal er uit zijn studiejaren wel eenige herinneringen van bewaard hebben; waarvan hij misschien toen nog niet al het belachelijke beseefte, maar waarom hij sich later wel meer heeft vroolijk gemaakt.

Persoonlijk heb ik allerhande familieleden, die nog het geluk hebben school te gaan. Het gebeurt me wel eens wat uit hun ervaringen te hooren vertellen en al

zou dat nu ook wat overdreven zijn, het feit, dat schooljongens zelf het wel vermakelijk kunnen vinden, bewijst, dat er op zijn minst sporadische verschijnselen van schoolvossery in het geval mogen verondersteld worden.

Een vriend toonde me voor enkele dagen het handboek, dat hij bezigde bij het volgen van een avondkursus hier in de stad. Het boek leek mij persoonlijk niet zoo heel kwaad. Toch zag ik op elke bladzijde geschrapte en verbeterde woorden; sommige pagina's waren onleesbaar door de veranderingen! Toen ik mijn vriend vroeg of hij zich al verstandiger waande dan de maker van het boek, zette hij zich aan 't lachen: « Onze leeraar doet ons al die wijzigingen aanbrengen. Hij beweert, dat het boek niet goed is. » Ik vond het geval interessant genoeg om het eens van dichterbij te bekijken. Ik ken den schrijver van het boek en houd hem voor een bekwaam man. Hoe kon er dan zooveel te verbeteren zijn in zijn werk? Ik onderzocht eenige toegebrachte wijzigingen en tot mijn niet geringe verbazing ontdekte ik, dat op tien wijzigingen er negen waren, die zeker slechter waren dan het oorspronkelijke, ja zelfs bepaald foutief waren soms, terwijl de tiende misschien even goed kon heeten als de bestaande tekst, maar toch niet beter. Ik zei niets : ik wilde mijn vriend het vertrouwen in zijn leeraar niet ontnemen, hoewel hij het toch zelf al wat belachelijk was gaan vinden.

In zoo'n geval wordt het voor me niet meer belachelijk, maar bepaald schadelijk. De leerling moet zich voorstellen dat, ofwel zijn leeraar een domkop is, ofwel de maker van het boek. Hij zal in veel gevallen eer de tweede veronderstelling opperen; maar hij kan ook ten slotte de eerste gaan uiten. Welk gevaar voor het onderricht daarin schuilt ligt voor de hand.

Natuurlijk ligt niet alles vast in de wetenschap en kan een leeraar met het boek wel eens van meening verschillen. Maar toch moest dat uitzondering blijven en zal een verstandig leeraar dan liefst zijn leerlingen niet zijn eigen opvatting tot een niet te verwerpen geloofsartikel opdringen. In het geval, waarvan ik gewaag, gebeurt de schoolvosserij echter systematisch, en moet ze den leeraar, die er aan doet, in alle oogen belachelijk maken. Waarom maakt hij niet liefst zelf een boek? In de school is immers « vertrouwen » een noodzakelijke faktor, zonder denwelke elk gezond onderricht onmogelijk is.

Wie zich katholieker voordoet dan de Paus, moet evenwel in de meeste gevallen dat « vertrouwen » ontbeeren en zou voor zijn muggenzifterijen tot heil van 't onderricht, liefst eens tot de orde teruggeroepen, mogen worden. Zoo denk ik er over!..... KOBEN.

INGEZONDEN

De Vlamingen en Belgische Staatsambtenaren Dr. R. De Clercq en Dr. A. Jacob, medestichters en opstellers van het in Noord-Nederland verschijnende Vlaamsch-gezinde dagblad *De Vlaamsche Stem*, hebben tot nu toe als loyale Belgen gestreden voor niets meer dan het bekomen van, naast die der Walen, gelijkmatige rechten ook voor de Vlamingen in het gemeenschappelijk vaderland België.

De Belgische Staat en Regeering hebben deze werking als eene misdaad beschouwd en de heeren De Clercq en Jacob gestraft met ontslag en broodroof.

Jong-Vlaanderen, middenbond aller voor de leus *Vrij Vlaanderen* ijverende groepen, stelt vast :

Ten eerste, dat de Belgische Staat hoogervernoemde onderdanen ter wille van hun als Belg rechtmatig Vlamingschap in hunne hoedanigheid van Belgisch Staatsambtenaar heeft getroffen;

Ten tweede, dat de Belgische Staat hierdoor op de uitdrukkelijkste wijze heeft bewezen het inzicht te hebben, na de vijf-en-tachtig-jarenlange ontaarding van het Vlaamsche volk, dit volk na den oorlog voor altijd te zullen onderdrukken en te willen kapot maken, iederen Vlaming die het nog wagen zal voor het recht op vrijheid van zijn onder 't Fransch-Belgisch juk gebogen gaande volk op de bres te springen, onmeedoogend zal worden geknakt.

Tegen het straffen als ambtenaar van een Vlaming uit reden zijner op Vlaamschgezind standpunt zich plaatsende vaderlandsliefde, teekent Jong-Vlaanderen het hevigste verzet aan en verklaart zich hand in hand solidair met de slachtoffers van den Fransche centraliseeringspolitiek drijvenden Staat België.

Gezien de inzichten van dezen Staat en diens Regeering, verklaart Jong-Vlaanderen hierbij voor wenschelijk, dat het België van vóór dezen oorlog nooit ofte nimmer worde hersteld, en acht voor de herwording van het Vlaamsche volk een vrij en zelfstandig Vlaanderen noodzakelijk.

Namens het Bestuur van Jong-Vlaanderen :
De Schrijver,
Reimond KIMPE.

V. G. MAHIEU, WISSELAGENT,
55, Joseph II straat. 55. BRUSSEL
Betaalt van tot 12 uur. bestens Rio-Licht 190o, Bulgarije, Argentina, Pampelune, enz. Van nu af aan : Nord-Espagne, Badajoz, Espagne Int., Cedules Argentine. van September en Oktober 1915.
ALLE COUPONS
INLICHTINGEN VAN ALLERLEI AARD. 503

Gemengd Nieuws

BRUSSEL

Bandietendaad.

Mev. Maria F..., rentenierster, Chazalstraat te Schaarbeek, kwam gisteren langs de Plantenstraat. Plotseling bracht een 25-jarige kerel haar een hevigen vuistslag toe in het aangezicht en ontrukte haar een handtaschje eene som van 10 frank inhoudend.

Een wanhopige.

De genaamde Frans B..., had voor eenige dagen een fietswiel gestolen en werd daarom gerechtelijk vervolgd.

De man trok zich die zaak zoo sterk aan dat hij er het verstand door verloor. Ieder oogenblik dacht hij de politieagenten hem kwamen halen om hem naar de gevangenis te leiden. Maandag was hij opnieuw onderhevig aan zenuwaanvallen; in een oogenblik dat hij terug was kalm geworden vertrok zijne echtgenoote om de noodzakelijkste inkoopen te doen.

Nauwelijks was zij buiten of de man opende het venster en sprong van de derde verdieping in de ruimte. Hij botste met het hoofd op de straatsteenen zich den schedel brekend. De ongelukkige was op den slag dood.

Opnoeming der gestolen rijwielen.

In het huis van M. Hendrik D. G..., stal men een rijwiel voor akrobaat, merk W. R. A., zeer korte sterke kader, drijfcente : 3.75 m.

— Te Halle stal men in een herberg der Vandepeereboomstraat een fiets zonder merk, plak 352, ten nadeele van den baas der herberg M. Edward L...

— Een B. S. A., merk 3,516, Moseley-banden, kader met naam van den eigenaar M. Emile S..., Duitschlandstraat.

— Een rijwiel zonder merk noch plak, met paktoestel op het voorste wiel ten nadeele van M. Arthur S..., Boerenstraat.

— Ten nadeele van M. Emiel O..., Muntstraat, een B. S. A., plak 4,509, Dunlop- en Pirellibanden, zadel « Brooks ».

— Een fiets zonder merk, plak 36,950, zwart verlakt, « Severin » banden, toebehoorende aan M. Iozef W..., Aduatiekenstraat.

Verdronken.

Te Halle heeft men een man uit de vaart naar Charleroi opgetrokken van ongeveer 35 jaar en waarvan de volgende beschrijving wordt gegeven : gestalte : 1.76 m., bruin haar, ovaal aangezicht, gekleed met zwart kostuum, das en rijgschoenen van zelfde kleur en bolhoed, wielrijdersspelden aan de broek. Hij bezat een geldtaschje inhoudend 1 centiem, twee gedenkpenningen van O.L.V. van Tongeren en een geldbon van 25 centiem der steden Robaais en Tourcoing.

Ontsnapt.

Een zekere Hendrik C..., afkomstig van Beugem, opgesloten in een inneloozengesticht van Doornik is er in geukt er uit te ontsnappen.

Beschrijving : zwart haar, gestalte 1.72 m., bruine gezichtskleur, gewelfd voorhoofd, ronde kin.

Diefstallen.

Men is in het magazijn ven M. H..., Nieuwmolenstraat, Ancerecht, binnengedrongen en heeft er 12 kassen zeep voor 1,100 frank waarde gestolen.

— Ten nadeele van M. Lodewijk R..., Vanderhaegenstraat, roofde men een portefeuille 139 frank inhoudend in banknoteljes waaronder een van 100 frank en een van 20 frank.

— Terwijl Mev. Elisa M..., Steenweg op Leuven, afwezig was is men op hare kamer gedrongen en heeft een ijzeren kistje met een som geld, kleedingstukken en een pluim van 200 frank waarde gestolen.

Huizen geplunderd.

De echtgenooten P..., renteniers, Vandeweyerstraat, waren 6 maand op den buiten gaan doorbrengen. Toen zij terugkwamen stelden zij vast dat dieven al het zilverwerk, de kunstvoorwerpen en de kostbare meubelen hadden geroofd. Het schijnt dat de schelmen verscheidene dagen in het huis hebben feest gevierd. Zij worden opgezocht door de heer kommissaris Beauclercq die de daders op het spoor is.

— Het onbewoond maar gemeubeld huis van Mev. J..., Washingtonstraat, ontving ook het bezoek van een dievenbende. Zeer kostbare kunstvoorwerpen werden ontvreemd.

NIEUWS UIT ANTWERPEN

Het Belgisch Agentschap van inlichtingen voor oorlogsgevangenen en geïnterneerden.

We ontvangen van de Antwerpsche hulpafdeeling van dit werk het verslag der werkzaamheden van 1 tot 31 Oktober, dat we, gezien het groot belang, in zijn geheel overdrukken :

Van 26 Januari tot 30 September werden 18,140 pakjes naar Duitschland verzonden. Tot op 31 Oktober hebben we er 23,003 verzonden, hetgeen het verzonden getal in Oktober op 4,863 brengt.

Op deze 4,863 pakjes zijn er 446 liefdadigheidspakjes van eene gemiddelde waarde van 12 frank. Bij eenige andere hebben we kleederen en voedingsmiddelen gevolgd. Buiten dezo 446 liefdadigheidspakjes hebben we aan de noodlijdende krijgsgevangenen in Duitschland 1,920 pakjes eetwaren van 5 frank verzonden, welke we te danken hebben aan de vrijgevigheid der gemeenten, der maatschappijen en van heidaagse personen, die we dan vermelden als opzenders op de adres-etiketten onzer pakjes. De stad Antwerpen heeft in Oktober 1914 1,094 pakjes van 5 frank verzonden. Verschillende gemeenten der provincie (een derde der kosten gedragen door de gemeente, twee derden door het Provinciaal Komitit van Hulp) hebben 487 pakjes eetwaren van 5 fr. opgestuurd.

Zielier de lijst der giften gedaan door de Antwerpsche afdeeling van hulp aan de krijgsgevangenen gedurende de maand Oktober 1915 :

423 hemden, 293 onderhemden, 309 onderbroeken, 421 paar zokken, 251 zakdoeken, 261 handdoeken, 31 paar schoenen, 62 ondervesten, 36 jassen, 25 wollen truien, 36 polos, 111 broeken, 41 sjerpen, 8 paar handschoenen, 100 paar galoches, 16 flanellen banden, 101 dekens, 71 stukken zeep, 160 pakken van 1/2 kilo beschuiten, 89 doozen konfituur, 141 pakken chokolade, 39 peperkoeken, 141 doozen sardienen, 87 doozen vleesch, 136 pakken tabak, 321 worsten, 82 doozen melk, 120 brooden van 1/2 kilo (mengsel brood, vet en vleesch, gedurende drie weken goed blijvende).

We hadden in kas op 1 Oktober 521 fr. 08. Sindsdien hebben we 2,500 frank aan toelagen ontvangen, 13,337 frank door verkoop van pakjes een 2, 5 en 10 frank en 2,9920 fr. 26 door verschillende giften; te zamen 19,348 fr. 34.

We gaven uit : 13,776 fr. 83 aan eetwaren, 3,140 fr. 15 voor handdoeken, zakdoeken, zeep en tabak, en 1,384 fr. 08 voor bureelonkosten, drukwerk en verpakking der zendingen; te zamen 18,301 fr. 06.

Er blijft dus 1,047 fr. 28 in kas.

De kleedingstukken werden ons geschonken door :

1. Het Nationaal Hulp- en Voedingskomiteit;
2. De werkplaats van de stad;
3. Het Provinciaal Hulp- en Voedingskomiteit.

We ontvingen eene gift van 400 dekens van M. Karel Randaxhe.

Buiten de som van 1,047 fr. 28, blijft er nog een fonds van 380 frank over, van eene som van 1,000 frank welke ons geschonken werd door een milden persoon met de aanbeveling ze te gebruiken om zendingen te doen aan bijzonder ongelukkige krijgsgevangenen.

De Bestuurster : Jenny Rolin.

's Konings naamdag.

Zondag morgen werd volgende omzendbrief geheel de stad door verspreid :

Stad Antwerpen.

AAN DE BEVOLKING.

Er worden strooibriefjes in de stad rondgedeeld, ten einde de bevolking op te roepen om zich aanstaanden Maandag op de Meir te vereenigen, bij gelegenheid van den naamdag van Z. M. den koning.

Ik houd eraan, in het belang van elkeen, te doen weten dat de Duitsche militaire overheid alle samenscholingen van meer dan vijf personen doet verbieden en zij daromtrent de politie de strengste bevelen heeft doen geven; voor het overige wordt het gemeentebestuur verantwoordelijk gemaakt voor de herhaling van feiten als degene, den 21 Juli voorgevallen, en die door de militaire overheid desnoods met geweld van wapens zullen onderdrukt worden.

Ik kan niet genoeg wijzen op het ernstige van den toestand.

De Schepen, d.d. Burgemeester,
Victor DESGUIN.

— De dag van Maandag is in de grootste kalmte afgeloopen.

Eene nieuwe kunstonderneming.

We hadden de gelegenheid het eerste symfonisch koncert bij te wonen, ingericht door « De Nieuwe Orkestvereeniging van Antwerpen », in de prachtige zaal Anvers-Palace. De zaal was zeer goed bezet, hetgeen eens to meer het bewijs levert dat ons volk, niettegenstaande de droeve omstandigheden, toch nog van gezonde kunst wil genieten. Laat ons ronduit verklaren dat de uitvoering, welke onder de leiding van den heer Fr. Van Dijck stond, in alle punten geslaagd was. De nieuwe kunstonderneming verdient den lof en den dank van alle Vlamingen, omdat ze in Vlaanderen aan onze Vlaamsche muziek de eereplaats verleend had.

Eerst ging « Milenka » (Vlaamsche Kermis), van Jan Blockx. Het was een waar meesterwerk van uitvoering, waarin men de ziel van ons volk voelde trillen. Vooral de « Kloefkensdans » beviel eenieder ten zeerste. Daarna ging het Vijfde Koncert voor klavier in ES dur van L. van Beethoven, met den heer Emmanuel Durlet als solist op de piano. Het was grootsch en indrukwekkend en de solist vooral werd langdurig toegejuicht. De andere nummers van het programma : « La Farandole » (suite n. 1), van Th. Dubois in vijf deelen, Scherzo van F. Chopin, Menuet van Rameau-Giedowsky, en Studie in Walsvorm van C. Saint-Saëns brachten het publiek in begeestering. Vooral in deze laatste drie stukken onderscheidde zich de solist Emmanuel Durlet, die tot driemaal teruggeroepen werd en een bisnummer moest uitvoeren.

Het kunstkoncert werd gesloten door de dramatische opening « Hustska », van Anton Dvorak, ewige insgelijks grooten bijval verwierf.

We kunnen dit klein relaas niet sluiten zonder een bijzondere hulde te brengen aan de nieuwe kunstonderneming voor het echt deugdelijk werk dat ze sticht, en aan haren bekwamen leider, den heer Frans Van Dijck, waarvan de roem niet meer te maken is. We drukken den innigen wensch uit, dat ons volk deze onderneming voor gezonde muziek zal blijven steunen.

Het tweede symfonisch koncert zal op Zondag 21 November plaats grijpen, met de medewerking van Mej. Alice Rotsaert, viool-virtuoos, leerares aan het Koninklijk Konservatorium van Brussel.

Op het programma staan : Vijfde Symfonie in C moll van L. van Beethoven; Koncert voor viool in A; Peer Gynts (eerste vervolg), van Ed. Grieg; La Follia, van C. Thomson; Carnaval Romain, openingstuk, van H. Berlioz.

Het koncerto begint stipt ten 12 uur (toorenuur) en heeft plaats in de koncertzaal Anvers-Palace, Appelmansstraat.

EDOL.

UIT GENT

Naar Amerika !

De toestand der huisgezinnen waarvan de vader en de zonen voor den oorlog naar Amerika waren getrokken en van daar regelmatig het geld afzonden tot onderhoud hunner meer achtergebleven familie, is werkelijk beklagenswaardig. Door de opschorsing van het brievenverkeer is geen gelezending meer mogelijk en lijden deze familiies de bitterste armoede. Een Vlaamsch priester, in Amerika verblijvend, is nu naar hier afgekomen met het doel deze ongelukkigen onder zijne leiding naar Amerika over te brengen.

Deze menschen moeten op den Kouter, te Gent, hun pas gaan halen om over de grens te mogen trekken. Dinsdag morgen bevonden zich daar wel vier honderd vrouwen en kinderen en eenige bejaarde mannen, de meesten afkomstig uit Oost-Vlaanderen, anderen uit de omgeving van Thielt. Met zak en pak wachten ze de toelating af om naar d Nieuwe Wereld te mogen vertrekken. De mannen van vijftien tot vijftig jaar moeten echter hier blijven. De reis zou over Antwerpen naar Rotterdam gaan en dan per schip naar Amerika, onder de hoede van den priester. Deze wakkere Vlaming zal waarschijnlijk rond Nieuwjaar nog eens terugkeeren om een nieuwe landverhuizing op touw te zetten. Bijzonder moet de aandacht er op gevestigd worden dat de overvaart kosteloos gebeurt. Wij wenschen dezen ondernemende landverhuizers goede reis en veel geluk in 't nieuwe vaderland.

NIEUWS UIT LUIK

Bij de bakkers. — Hoorapparaten. Identiteitskaarten. — Lijkenschennis. Het testament van dame Lognay.

Woensdag hebben onze « indésirables » bakkers een nieuwe vergadering gehouden, onder voorzitterschap van den heer Louet. In de laatste bijeenkomst, waarover de GAZET VAN BRUSSEL in haar nummer van 24 Oktober l.l. verslag uitbracht, had men besloten, gezien de houding van het Kollege, een nieuwen plakbrief uit te vaardigen. Daartoe is evenwel de toelating noodig van de Komandantur. Na een woordenwisseling tusschen deze laatste overheid, het Kollege en de bakkers kwam men overeen voorloopig met het uithangen van een plakbrief nog wat te wachten; de heer schepen Tombeur had beloofd een groot aantal nieuwe bakkers (dertig of veertig) te laten werken. De voorzitter drukt zijne voldoening daarover uit, maar raadt nochtans alle bakkers aan voet bij stuk te houden. Onze wederwaardigheden zijn nog niet ten einde, meent hij. Nu reeds worden plannen beraamd om — na den oorlog — machtige kooperatieve vereenigingen op te richten, die de kleine winkeliers, op korten tijd, den nek zullen wringen.

De sekretaris, heer Baneux, brengt hulde aan de taaie werkzaamheid van voorzitter Loffet, wien de bakkers de bekomen uitslagen verschuldigd zijn.

In het begin van den oorlog waren door de Belgische overheid groote hoeveelheden hoornvee bijeengebracht ten behoeve van het leger, onder andere op het oefenplein te Bressoux en op den onbebouwden grond nevens de Mativa-kade. Bij het aanrukken der Duitsche troepen namen de meeste wachters de vlucht en lieten de beesten aan hun lot over. 't Was een echte ark van Noach. Gedreven door den honger doorbraken de dieren de omheiningen en, onbekend met den weg, zwierven zij rond, zoo wat overal. Vele burgers kregen met dat vee medelijden : de beesten waren aan hun lot overgelaten, dus zouden zij ervoor zorgen. De vluchtelingen werden onder dak gebracht, maar niet voor langen tijd. Het voeder ontbrak en zoo vonden de goedhartige menschen zich genoopt os, koe of kalf te slachten en op te smullen. Het was niet duur, in dien tijd. Zoo kocht mevrouw E..., uit de Pierreuse-straat, een mooie koe voor 55 (zegge vijf-en-vijftig) frank!

Maar vrouw politie bemoeide zich met de zaak (die steekt toch overal haar neus in!). Dertien aangeklaagden verscheenen eergisteren vóór onze boetstraffelijke rechtbank. Wegens verheling werden Anton P... en Jozef Van H... veroordeeld, ieder tot veertien dagen hechtenis en 50 frank boete; de overigen kwamen er van af met acht dagen hechtenis en 26 frank boete. De veroordeelingen zijn voorwaardelijk voor die welke nooit iets met het gerecht uit te staan hadden.

Niet alleen te Brussel, ook in onze oude prinsbischoppelijke stad hebben de politie-bureelen de handen vol

Proviandeert U bij
15, LIMNANDERSTRAAT
BRUSSEL-ZUID
Heyermans & C
Rechtstreeksche inkoop uit Nederland 607

met het afleveren der nieuwe eenzelvigheidskaarten. Op sommigen uren is het onmogelijk daar toegang te krijgen. Die toestand is grootendeels te wijten aan het stadsbestuur. De plakbrief, uitgaande van dat bestuur, zei uitdrukkelijk dat alleen die personen gehouden waren een nieuwe kaart aan te vragen die zich buiten de vestingen moesten begeven of die gebruik maken van een rijwiel. 't Was totaal verkeerd. Een nieuw bericht meldde thans dat alle inwoners, boven de vijftien jaar, van de kaart moeten voorzien zijn, zelfs indien ze maar in de stad zelve rondloopen. Een nieuwe loto is onontbeerlijk, daar de oude kaarten gaaf en ongeschonden moeten ingediend worden.

Lijkenschennis is een misdaad die zich alhier maar zeer zelden heeft voorgedaan, vooral wanneer het gesneuvelde soldaten gold. Een mijnwerker uit Ahenarelesse, de genaamde L..., stond evenwel gisteren voor zulk misdrijf terecht. Hij werd beticht in het begin der vijandelijkheden, in de Hervestreek, verschillende lijken van burgers te hebben uitgeplunderd, onder andere dit van Prosper D... De aangeklaagde beweerde den doode niet te hebben aangeroerd, alhoewel verschillende getuigen hem de zakken hebben zien doorzoeken en hem hoorden verklaren, dat hij maar 20 frank bezat. Weduwe D... wist dat haar echtgenoot een portefeuille en een werkboekje op zak droeg. Niettegenstaande zijn hardnekkig loochenen wordt L... plichtig bevonden en wegens diefstal en verheling tot twee-en-twintig maand hechtenis veroordeeld.

Verleden Dinsdag zette Mr. Wégimont zijn pleidooi voor in zake Tixhon tegen de erfgenamen van dame Lognay, waarvan de GAZET VAN BRUSSEL vroeger reeds melding maakte. Hij toont aan hoe Tixhon alles in het werk stelde om de brandkast van Mevr. Lognay, buiten naar weten, open te krijgen. Waarom heeft Tixhon in het testament enkel de onroerende goederen laten inschrijven? Dit testament, zegt hij, is het werk van allerlei vreesaanjagende kuiperijen tegenover een oude, verzwakte vrouw. Advokaat Wegimont bewijst dat de overledene bang was voor Tixhon en leest twee brieven voor : de eene vraagt aan den politiekommissaris maatregelen te willen nemen om aan Tixhon den toegang tot haar huis te ontzeggen; in den anderen vraagt zij om verschoond te blijven van zijn bezoeken.

Na hem pleiten nog, ook ten voordeele der erfgenamen, meester Cokaiko en meester P. Dessart.

Na een kort, maar krachtig antwoord van Mr. Neujean wordt de zaak tot aanstaanden Dinsdag verschoven.

JOHN.

Ekonomische en Financieele Mededeelingen

De beteekenis van Antwerpen.

In de Duitsche en Oostenrijksche reeks gedenkschriften *Weltkultur und Weltpolitik* heeft professor Kurt Wiedenfeld-Halle eene brosjuur laten verschijnen over « Antwerpen in het wereldverkeer en den wereldhandel ». Het kleine werk, dat met groote kennis van zaken is opgesteld, bepaalt met de vereischte knapheid de beteekenis van de groote Noordzeehaven, voor het eigen land, voor Duitschland en voor het wereldverkeer; ook worden gewichtige besluiten getrokken over de mogelijkheid van een scheiding van Antwerpen van het overige gedeelte van België.

Over den omvang van het verkeer te Antwerpen eerst eenige getallen :

Er kwamen binnen (in duizend-ton-maat) :

	In 1870	In 1900	In 1912
In de haven van Antwerpen	984	5692	11693
In de haven van Hamburg	1604	8038	13068
In de haven van Londen	4089	9581	12986
In de haven van Rotterdam	1026	5910	11548
In de haven van Bremen	655	2494	4238
In de haven van Havre	1206	2136	3082

Van 1870 tot 1900 werd dus de scheepvaart van Antwerpen haast zesmaal grooter; dan, tot 1912, verdubbelt ze nogmaals : de sterkste stijging waarop ergens een haven van de noordwest-Europeesche verkeershoek kan wijzen.

Men denkt allicht, dat deze verbazende ontwikkeling wezenlijk te danken is aan den Rijn en het Duitsch verkeer. In werkelijkheid staat voor het Rijnverkeer Antwerpen verre achter Rotterdam (9 millioen ton tegen 23), daar de afstand veel grooter is (van Mannheim bij voorbeeld 685 tegen 570 kilometer) en daar de heel groote Rijnschepen van 3,000 ton niet regelmatig Antwerpen kunnen bereiken maar wel Rotterdam. Voor het Rijnverkeer is de toestand voortdurend ten ongunste van Antwerpen. Volgens de meening van Wiedenfeld zou het graven van een Rijn-Scheldekanaal daaraan weinig kunnen veranderen. Liep dit kanaal, zonder Hollandsch gebied aan te raken, van Aken uit nagenoeg in de richting der baan Visé-Tongeren, zoo zijn, wegens de bergachtige streek, ongemeen veel sluizen noodig — een en veertig, volgens een uitgewerkt plan — en de kosten worden te groot. Wil men het kanaal daarentegen dwars door de vlakte aanleggen, zoo moet men door Hollandsch Limburg. Moest nu zelfs — en daarop bestaat nog geen uitzicht — Holland daarmee instemmen, zoo zal het, in het belang van Rotterdam, steeds trachten het verkeer te beperken, waartoe herstellingen bij voorbeeld steeds de mogelijkheid bieden.

De werkelijke grondslag voor de wereldpositie van Antwerpen is het binnenverkeer in het eigen land. België's ekonomisch leven is haar dragende steun, de betrekkingen tot Duitschland is eerst emfhy ppau sdr cpa uyoua gen tot Duitschland zijn eerst een gevolgverschijnsel. In scherpe tegenstelling met vaak te bespeuren strekkingen in den wereldhandel blijft in Antwerpen de eigenhandel niet alleen behouden, maar heeft zich daarenboven krachtig ontwikkeld. Terwijl Hamburg, Rotterdam, Nieuw-York, Shanghai de eigenlijke handelsleiding aan het achterland moeten afstaan en enkel verzendingsplaatsen werden, is de Belgische haven de gewichtigste Europeesche omzetplaats voor graan, wol en huiden uit Argentinië. Zijn geweldige eigenhandel wordt echter niet door Duitschland, maar door België gedragen en steunt daarop, dat in zijne nabijheid zoo ongewoon dicht bevolkte nijverheidsgebieden liggen, die kopers zijn van ontzaglijke massa's buitenlandsche grondstoffen en voedingsmiddelen. Ondersteund wordt deze ontwikkeling door het voortreffelijk aanleggen van vervoermiddelen voor in- en uitvoer en door den sterken Belgischen kapitaaluitvoer, die de handelspositie van Antwerpen rechtstreeks ten goede komt. Deze positie heeft in immer stijgende mate Duitsche kooplieden tot nederzetting gelokt. Hun aantal is zoo groot, dat onder de leidende firma's slechts zelden eens een gansch op zich zelf staande, echt Belgisch huis voorkomt.

Het is dus het Belgisch en niet het Duitsch ekonomisch leven, dat den stoot gaf tot die volkplantingen, want de Duitsche ekonomische behoefte kon beter bediend worden door de Duitsche verbruikcentrums, zooals Rotterdam een Duitsche verzendingsplaats is. De betrekkingen met België zelf zijn voor de oorspronkelijk Duitsche firma's te Antwerpen zoo beslissend, dat van de bezitters, de meesten reeds in de tweede generatie Belg zijn geworden.

Ook met de Duitsche ekonomie is Antwerpen eng verbonden en zijn Duitsch verkeer is zeer omvangrijk.

Na dat alles goed onderzocht te hebben, komt Wiedenfeld tot de volgende slotsom :

« Zonder den samenhang met de levensmiddelen behoefte der Belgische bevolking en met het betrekken van grondstoffen voor de Belgische nijverheid, had de eigenhandel van Antwerpen zich evenzoo weinig vermogen te ontwikkelen als in Rotterdam een groote eigenhandel ontstaan is, en dan ware Antwerpen ook voor den invoer van het Rijngebied door Rotterdam op den achtergrond gedrongen geworden. De Belgische nijverheid is het dan, welke de talrijke stoomvaartlijnen naar de Scheldehaven heeft getrokken, en dat is, te zamen met de tarievenpolitiek der Belgische spoorwegen, de grondslag geworden waarop Antwerpen zijn uitvoerstelling voor het Rijngebied kon opbouwen.

« Zoo innig aldus de Scheldehaven met het Duitsche ekonomische leven samenhangt, zoo sterk haar verkeer door Duitschland gevoed wordt en zoo belangrijk zij voor Duitschland ook is, in hare kern en voor alles in haar ekonomischen ondergrond is zij toch een Belgische zeehaven gebleven. Antwerpen uit het Belgisch verband losrukken, ware niets minder dan Antwerpens ekonomische betoekenis voor Duitschland ondermijnen. »

Op de Gerechtshoven

Strafrechtbank van Brussel.

Verhoor van 16 November.

— Ter zake verkoop van brood het wettelijk gewicht niet bezittend, wordt D... tot 205 frank boete en de kosten veroordeeld.

— Ter zake aftruggelarij door middel van brieven om zoogezegd naar het front te sturen, wordt Prae... Arthur tot 1 maand veroordeeld.

— Ter zake diefstal van een paard en van een uurwerk wordt C.. veroordeeld tot 1 jaar en 8 maand gevang en 50 frank boete.

— Ter zake ontvreemding van kleederen, krijgt De Br... 4 maand gevang.

— P... Jan heeft een kist koopwaren ontvreemd; 4 maand gevang en 26 frank boete.

— Degal.., oud postbediende, ontvreemdde waarden door middel van valsche sleutels. Hij bekomt 3 jaar gevang.

Beroepskamer van Brussel.

Verhoor van 16 November.

M. Van D... heeft zijn echtgenoote sinds 5 maand verlaten omdat zij hem het leven ondragelijk maakte. Nu vraagt zijn vrouw hem 100 frank maandelijksch voedingspensioen. Aangezien M. Van D... als gareelmaker wel geld verdient, wordt hij door het gerecht veroordeeld om elke maand 50 frank aan zijn echtgenoote uit te keeren.

SPORTKRONIEK

WIELRIJDEN

Winterkampioenschap op home-trainers

BRUSSEL

De hoofdstad zal ook haar winterkampioenschap krijgen dat zal betwist worden in de Elisabethzaal, Hoogstraat, den 27 dezer.

Er werd voor bijzonder goede renners gezorgd, namelijk : Emiel Aerts, Otto, Van Bever, Vandenberghe, Jean Louis. Men zal een deel der opbrengst schenken aan het Nationaal Voedings- en Steunkomiteit.

ANTWERPEN

Voor den wedstrijd « Winterkampioenschap van Antwerpen » waaraan slechts 9 renners mogen deelnemen zijn reeds de volgende sportmen opgeschreven :

Tyck, De Graeve, Verhoeven, Van Ruijsseveldt, Block, Dingemans, Rivins Laureyssens, Verhaegen, Sackenprez, Diden, Van Aert, Roeckaert, De Loore, enz.

De beste krachten zullen uit deze reeks gekozen worden.

100 km. koers te Namen. — Deze wedstrijd die verleden Zondag moest plaats grijpen werd tot Zondag 21 November uitgesteld wegens het slecht weder.

Aanplakbrieven, Besluiten en Mededeelingen

HET POSTWEZEN
IN HET GEBIED
VAN HET GENERAAL-GOEVERNEMENT.

De postdienst heeft in den afgeloopen trimester Augustus-Oktober wederom eenige belangrijke verbeteringen ondergaan. Op de Belgische Staatsbegrooting is ten bate der gepensioeneerden, evenals der weduwen en weezen van Belgische postbeambten, voor de pensioenkassen, wier gelden de Belgische regeering in het begin van den oorlog naar het buitenland had gezonden, een krediet van 4,500,000 frank uitgetrokken.

Met de « Societe cooperative d'Avances et de Prêts », te Brussel, is een overeenkomst gesloten, ten bate van de Belgische telegraafbeambten, die het Duitsch bestuur hun dienst niet kon laten hernemen, zoodat deze inrichting den door het Duitsch bestuur aan te duiden beambten tot 60 ten honderd voorschot op hun Staatswedde zal kunnen uitbetalen.

Voor den briefverkeerdienst is gedurende den afgeloopen trimester de spoedbestelling voor stad en dorp heringevoerd. De dagbladdienst is onlangs met een nieuwigheid bedacht, namelijk het abonnement op Belgische bladen, zooals dat in Duitschland bestaat. In September werd de dienst der kwijtbrieven ingericht, naar het voorbeeld van het Duitsche terugbetalingsstelsel. De inningsdienst tot het aanvaarden van de betaling en het accept van wissels met protestopmaking door postbeambten is reeds zoover gevorderd dat hij bij het opheffen van het moratorium slechts de toestemming van de bevoegde overheden behoeft om onmiddellijk zijn werking te beginnen. Aan den vaak geuiten wensch, de brieven te sluiten nadat zij door de handen van den censor zijn gegaan, ten einde de medehuurders en het dienstpersoneel de gelegenheid te ontnemen ze te doorlezen, kan in zoover tegemoet worden gekomen, dat alle brieven voor dezelfde gemeente bestemd, voortaan in het gansche gebied van het Generaal-Goevernement gesloten mogen worden afgeleverd. De besteldienst heeft evenoens een verbetering ondergaan, zoowel in de stad als op het land, door het feit dat het aantal briefdragers is vermeerderd, terwijl hun dienstkring werd verkleind. Daar er thans nieuwe sneltreinen loopen, kon het briefverkeer zoodanig worden bevorderd, dat er, met het oog op de snelheid van vervoer, voortaan toestanden heerschen, die deze van voor den oorlog zeer nabij komen. Ondanks eene gewisse vertraging, die het onvermijdelijk gevolg is van de militaire censuur, worden de brieven in België nu weer zoo snel bevorderd, dat voor kleine afstanden doorgaans slechts een halve dag verloopt tusschen het posten van een brief en zijn bestelling aan den bestemmeling; bij grootere afstanden blijft een brief een dag onderweg en bij zeer groote afstanden, evenals in plaatsen waar geen spoorwegverbinding bestaat, ten hoogste twee dagen. In grootere steden, als Antwerpen, Brussel, Luik, Verviers, zijn de privaatbriefkastjes wederom beschikbaar gesteld; daardoor is de wensch vervuld der handelslieden, om briefwisseling ook buiten de uren waarop de winketten geopend zijn te kunnen afhalen. Het briefverkeer met Duitschland en met het onzijdig buitenland is eveneens merkelijk uitgebreid. In het geheel staan reeds 564 plaatsen — bijgevolg de helft van al de gemeenten van het Generaal-Goevernement waar een postkantoor bestaat — in rechtstreeksche verbinding met Duitschland. Bovendien is het Generaal-Goevernement voor het briefverkeer met volgende landen aangesloten : Nederland, Luxemburg, Oostenrijk-Hongarije, Denemarken, Bosnië-Herzegowina, Zwitserland, Zweden en Noorwegen. Op het oogenblik komen 261 Belgische gemeenten daarvoor in aanmerking.

Tooneel, Koncerten en Vermakelijkheden

Vrijdag, 19 November

Volksschouwburg (Prado-Molenbeek).

Geene vertooning.

Koninklijke Vlaamsche Schouwburg. — Geene vertooning.

Splendid Cinéma. — Op het programma dezer week : « Bloembollen kultuur ». — « Robinets schuchterheid ». — « IJzere tanden ». — « De Slaapwandelaars ».

Théâtre Molière. — Zondag in dagvertooning, te 4 uur : « Le Parfum ».

Winter-Palace. — Van 13 tot 18 November : « La Femme ». — « Crime Passionnel » en « La fille bien gardée ».

Kursaal. — Op het programma dezer week : « Le beer van Baskerville ». —« De zilveren bruiloft ». — « De tik van den herder ».

Modern-Palace. — Op het programma dezer week : « Baloo ». — « Een nacht op den Atlantischen Oceaan ». — « Het geheim van Marion ».

Cinéma Théâtre. — Op het programma dezer week : « De dochter van den gierigaard ». — Een klein braaf hart ». — « Hoedt u voor den stier ».

Varia Théâtre (Music Hall). — Allerhande aantrekkelijkheden. Vertooningen op Zater-, Zon- en Maandag, om 8 uur (M. E. T.) en 's Zondags, dagvertooning om 4 uur.

STROOKAPPERS nieuwe, groot model, met de hand en met motor, stroo automatisch voortbewogen. . . . . Fr. 90.00

MAALTOESTELLEN nieuwe, maximum meel gevend, automatische regeling, met de hand of met motor . . . Fr. 75.00

STAMPTOESTELLEN nieuwe, voor alle produkten, groot vermogen Fr. 75.00

Te bezichtigen en te beproeven : MATERIEL INDUSTRIEL BELGE

140, Molenlaan (Luttre-brug) BRUSSEL-ZUID 653

Pierre DESECK

Rechterlijk expert-rekenplichtige (gebreveteerd)
Likwidator-opziener en handelsraadgever,
224, Groenstraat, BRUSSEL

Deponeering nr 1547 : Bestendig Grootboek.

Deponeering nr 2153 : Uitzetbare vijs met tusschenverlengsels voor het inbinden.

Deponeering nr 2919 : Rekentoestel op kader.

Brevet nr 190725 : Bestendig Grootboek met zekerheidsslot.

Deponeering nr 2921 : Toestel voor het verzamelen der reiskaartjes van spoorwegen, trams en buurtspoorwegen.

Deponeering nr 2920 : Rekenregel in cirkel.

Deponeering nr 2923 : Bestendig Grootboek met automatische overhaling. 597

SPECIALITEIT
van Nederlandsche Vakboeken voor
Smeden, Timmerlieden,
Meubelmakers, Elektriekwerkers
en Metaalbewerkers

Alle werken van Vlaamsche schrijvers steeds in voorraad

KATALOGUS GRATIS OP AANVRAAG 646

Boekhandel 't KERSOUWKEN
ANTWERPEN
6F St-Jacobsmarkt
BIJZONDER DEPOT VAN DE "Gazet van Brussel"

Men vraagt vier goede verkoopers voor dagbladen te Molenbeek en Anderlecht. GOEDE WINST. Zich persoonlijk aanbieden, Ruysdaelstraat, 9, Brussel-Zuid.

ERNSTIGE AANKONDIGING

KARBUUR VOORHANDEN

August Coekelbergh

78 EN 80, VOLDERSSTRAAT. — BRUSSEL

(76 et 80, rue des Foulons,

Huis gesticht in 1889

Groote keus van koperen lampen (Acetyleen)

GASBRANDERS EN LAMPEN

in het klein en in het groot

KLEINE AANKONDIGINGEN

TARIEF :

De vier regels (minimum) Fr. 0.50
De bijkomende regel Fr. 0.20

ONDERWIJS

BELGISCHE juffer gediplomeerde onderwijzeres, Nederlandsch kennend, geeft ten haren huize, - fransche lessen, aan 10 fr., per maand, aan huis 20 fr. — Ook klavier. Schr. Onderwijzeres, Keizerlijkestr., 47 (r. Impériale,) 2080

ENGELSCH, SPAANSCH lessen en vertalingen. Schrijven D. D. G.v.B. 75, Anspach. 1090

ONDERWIJZERES, 27 jaar beste getuigschriften vraagt plaats. L. M. G. v. B. 1091

DIENSTAANBOD EN DIENSTAANVRAAG

MEVROUW hebt U dienstboden noodig wend U tot de Gazet van Brussel. 1050

MEN vraagt vlaamsch buitenmeisje van 15 tot 16 jaar voor het huiswerk te verrichten. 40, rue de la Prospérité, Molenbeek. 2114

MEN VRAAGT buitenmeisje voor alle werk, klein huishouden. 77, Duitschestraat, (r. d'Allemagne), Brussel-Zuid. 2112

KINDERMEISJE wenscht in betrekking te treden bij hollandsche familie. K. A. Anspach., 7 2100

BOEKHOUDER biedt zich aan voor halfdaagwerk. M. D. Gazet van Brussel. 2099

GEHUWDE VROUW vraagt werk voordaagelijk of 1 Dec. G. v. B. 2100

JONGELING van 18 j. biedt zich aan als jongste Bediende. B. D. G.v.B. 2101

BOEKHOUDER, goed op de hoogte van alle werkzaamheden. Vl. fr. Duitsch Eng. vraagt plaats H. G. G.v.B. 2095

WERKVROUW, vraagt werk voor Zaterdag en Maandag. 250, Meirodestr., Brussel (Zuid). 2102

AMBTENAAR 51 j. buit en dienst voor tegenwoordige omstandigheden, vraagt klein kantoorwerk. S.H. G.v.B. 2096

WERKVROUW, vrij Maandag, Woens- en Vrijdagnamiddag biedt zich aan. Werkvrouw G. v. B. 2004

EEN VRAAGT een boerenmeid, goed kunnende melken. Goed loon. Groote Hertogstraat, 55, Elterbeek. 2106

BUITENMEISJE vr. dienst in deftig huis, gezin. Maria C. 75, Anspach. 2103

BOVENMEID 24 j. vraagt voor daadelijk plaats. Beste getuigschr. G. M. G.v.B. 2104

ALLERHANDE

TE KOOP, volledig gespan met of zonder normandischen cob — zichtbaar van 9 to. 12 en van 2 tot 5 uur. 12 rue Marchandise. 109

Te bekomen :
KARBUUR
Karbuurlampen, Bekken en alle toebehooren.
Zaklampen, Batterijen.
Hector d' Hondt,
46, STATIESTRAAT, 46,
ANDOYE
(West-Vlaanderen). 2010

IK KOOP aan zeer hoogen prijs ledige kleurenbuisjes en benoodigheden voor schilders. 18, Rue levettersstraat 113

VROEDVROUW
Diploma van eerste klas in Frankrijk en in België.
GEWEZEN ADJUDANT-ARTS
Nieuwe methode gewaarborgd vrij van alle gevaar
MATIGE PRIJZEN
14, Martelaarsplaats 14
Nootstatie, geen in de Nieuwstraat, Brussel. 604

GENEESKUNDIG KABINET
17, Kruisvaartenstraat
BRUSSEL-NOORD
WATERORGANEN
Geneme ziekten
Proefbuis water
Vrouwenziekten.
Kinderziekten.
Behandeling van Dr. Ehrlich
Vallende ziekte.
Nieuwe behandeling
KAATPELOTS
's Zondags van 9 tot 12 uur.
's Maandags van 10 tot 8.
Woensdag van 10 tot 7
Donderdag van 10 tot 8.
's Zaterdags van 2 tot 8. 501

TE KOOP, per okkasie, Kamions, in nieuwen staat, waaronder 1 van 1000 Kgr., een van 3000 Kgr., 1 rijtuig op 4 wielen met gummibanden. Bissestraat, 18, Brussel-Zuid 2106

MASSAGE : Wrijvingen tegen rheumatiek, heupjicht, verstijving en oefeningen. Thomat, 50, Martinistraat, (Jubelpark). Begeeft zich bij klanten ten huize. 2090

HUIZEN, MEUBELEN, ENZ.

TE KOOP OF TE RUILEN met land of zonder land bij François Bertheist, Ossegem 093

MENWENSCHT TE KOOPEN PRACHTEIGENDOM TERSTOND hypothekaire rechtingen alhier rang, stad en provincie, 100, Marie-Joselaan (3 tot 7 M.E.T.) Jubel park. 2094

KAMIEL DEPREZ, van Dabbeek, (West-Vlaanderen) laat aan zijne vrouw weten, dat hij krijgsgevangen is te Munster (Westfalen), Gefangenlager nr 2, arbeidskommando nr 16. 2108

Drukkerij van de « Gazet van Brussel »

Nederlansch Volksbesef en Taalbesef

Wij lezen in *Neerlandia*, orgaan van het *Algemeen Nederlandsch Verbond* :

Prof. dr. J. W. Muller heeft zijn hoogleeraarsambt aan de Leidsche universiteit, waar hij prof. Verdam opvolgt, aanvaard met een rede over « Nederlandsch volksbesef en taalbesef ». Dit is ongetwijfeld een rede van blijvende waarde, rijk van inhoud, boeiend van vorm, geschreven met volkomen meesterschap over de omvangrijke stof. Men voelt de groote kennis, de beheersching van het onderwerp die noodig is om met zoo lichten toets in het korte bestek van een oratie de geschiedenis van ons volk te schilderen voor zoover noodig om van het ontstaan en den groei van ons volks- en taalbesef een duidelijk beeld te geven.

Wij hadden eerst gedacht aan onze lezers een dienst te bewijzen met een samenvatting van deze rede, maar hebben daarvan afgezien. Hoe weinig gedrongen zij lijkt, inderdaad is zij zoo doorwrocht, dat wij te uitvoerig zouden worden. Toch krijgt hoorder noch lezer den indruk, dat hem zware kost wordt voorgezet, zoo overzienlijk is het onderwerp behandeld. Liever duiden wij daarom den gang van het betoog in groote trekken aan en staan hier en daar bij een onderdeel wat langer stil. Het moge een aansporing zijn om de belangrijke rede zelf te lezen. Zij is uitgegeven bij A. Oosthoek, te Utrecht.

De uitkomst van het onderzoek is, « dat ons volk en onze taal als zelfstandig geheel, evenals de Nederlandsche Staat, ja zelfs ten deele de grond, vrij wat jonger zijn dan de meeste Europeesche volken, staten of landen. » Vóór de vijftiende eeuw is het begrip en besef van een Nederland of de Nederlanden als eenheid onbekend. Er is dan ook geen gemeenschappelijke taal. Zij is meerendeels Dietsch, in het oosten en noordoosten van wat later Nederland zal zijn weinig of niet van het Duitsch der aangrenzende streken onderscheiden, en in het zuiden is er het Waalsch.

Van het zuiden uit is sedert de middeleeuwen voortdurend een Romaansche vloedgolf het noorden binnengestroomd..., een der voornaamste faktoren, meent prof. Muller, die de latere Nederlandsche gewesten van het groote Duitsche geheel gescheiden hebben. Frankrijk oefent op taal, letteren en kunst van schier geheel West-Europa sterken invloed, en wellicht nergens zoo vroeg en zoo sterk — of het moest in Engeland zijn — als in de latere Nederlanden. Onze letterkunde heeft telkens het Fransche voorbeeld gevolgd. Prof. Muller noemt als laatste bewijs de romantiek; hij had nog jonger bewijzen kunnen noemen.

Was er in de middeleeuwen in het zuiden geen vaste grens tusschen Dietsch en Fransch of Waalsch te trekken, in het Sticht Utrecht, Gelre en vooral verder in het noorden was er niet meer gemeenschap met Holland, Zeeland, Vlaanderen, Brabant en Limburg dan met de oostelijker gelegen landen van Duitschen stam. Ook in taal niet. Men kan dan ook eigenlijk niet spreken van een Middel-Nederlandsche taal; in het noordoosten was het meer Middel-Nederduitsch.

Een Nederlandsch volksbesef is eerst in de vijftiende eeuw geboren en langzaam gegroeid. De aaneenhechting van de zuidelijke landen onder de Boergondische vorsten, dat is het begin. Maar een taalbesef was het niet — Fransch voerde den boventoon — al heeft de gemeenschap in taal, gelijk die in zeden, tot dat volksbesef bijgedragen.

Nog in de vijftiende eeuw kwamen Holland en Zeeland erbij, in de zestiende eeuw, onder de Oostenrijksche vorsten, de oostelijke en noordoostelijke gewesten. Zoo waren de zeventien provinciën bijeen en was er een politieke grens getrokken,

Renaissance en humanisme versterkten het volksbesef door het Romeinsche begrip van het vaderland ingang te verschaffen, maar ook dat gaf nog geen taalbesef. Wel ontdekte de Renaissance de Germanen voor ons, en ontstond zoo ook het besef, van Germaanschen stam te zijn. De Hervorming bracht voorts nauwere aanraking met Duitschland. Veel geschriften in « Oostersche » taal drongen in onze gewesten, vooral in de noordoostelijke door. Maar de vereeniging van de noordelijke en zuidelijke Nederlanden wierp tegen dien Nederduitschen invloed een dam op. Trouwens weldra moest dat Nederduitsch in eigen land voor het Hoogduitsch wijken. Toch is in dien tijd de invloed van het Duitsch op onze taal groot geweest.

De naam Nederlandsch voor de taal van Brabant, Vlaanderen en Holland ontstond in de zestiende eeuw, aanvankelijk soms nog Nederlandsch-Duitsch geheeten. Het in gebruik komen van dien naam wijst op het wordende taalbesef van de bewoners dezer gewesten; hij diende als tegenstelling met de Overlandsche en Oostersche talen.

Na den opstand groeit in de Republiek, in dien Staat van zuiver Germaansche bevolking, sterk een nationaal besef, « vooral Hollandsch van kleur », maar toch ook Nederlandsch. Treffend en leerzaam is wat prof. Muller in dit verband vertelt van den volkstrots, waarin dat verhoogde volksbesef, — in de zeventiende en de achttiende eeuw — ook wel ontaardde : de minachting voor den oostelijken nabuur, die in voorspoed en ontwikkeling achterbleef, ongeveer zooals Brabanders en Vlamingen in de zestiende eeuw op de « botte Hollanders » neerzagen.

De « algemeene Nederlandsche schrijftaal — in den loop der zeventiende eeuw steeds meer vereffend... — mag als symbool gelden der volgroeide volkseenheid in de Republiek ». De staatsgrens in het oosten wordt nu meer en meer taalgrens.

Pijnlijke gedachten wekt de schets, die prof. Muller geeft van de uitbreiding van den Nederlandschen invloed en de Nederlandsche taal in den gouden tijd van onze geschiedenis. Wat had daaruit kunnen worden en wat is er van gebleven!

In dien tijd gaat bij enkele schrijvers — Vondel, Hooft — bij filologen en historici aan een sterk Nederlandsch bewustzijn een zwak Germaansch gepaard. Men trachtte ook onze taal van Latijnsche en Romaansche elementen te zuiveren. De filologen kwamen daarbij tot het inzicht dat het Nederlandsch en het Hoogduitsch beide « van de Duytse taal » afkomen, « op grond waarvan zij dus Hoógduitsche woorden en vormen niet als vreemde indringers erkennen en schuwen; van « germanismen » weten zij nog niet. Intusschen bleef zulk een « alduitsch » besef toch beperkt tot een kleinen kring van geletterden ». « De « heeren » en « burgers » stonden in de zeventiende eeuw, wat hunne kultuur aangaat, doorgaans nog geheel onder de macht van Renaissance en Classicisme. » « In de ontwikkelde kringen der zestiende en zeventiende eeuw » werd « veel Latijn en Fransch, ook wel Italiaansch, Spaansch en Engelsch, eene enkele maal reeds Hoogduitsch, maar weinig Nederlandsch gelezen..... Van het einde der zeventiende eeuw tot diep in de negentiende is de overheersching der Fransche taal, letterkunde en beschaving in de hoogere kringen van Noord-Nederland wellicht niet zooveel geringer geweest dan in Zuid-Nederland. »

Onder de Bataafsche Republiek had men « in onze zelfgenoegzame Hollandsche, aan Fransche leiding gewende kringen » over 't algemeen oog noch oor « voor den krachtig opzettenden Duitschen vloed, voorshands nog alleen in het rijk der geesten ». Slechts enkelen hadden er kennis van en zin voor. « Tot diep in de negentiende eeuw zag men niet of wilde men niet zien dat de bordjes verhangen waren. Enkelen, als Hogendorp, Staring, later Thorbecke, die in Duitschland gestudeerd hadden, wisten wel beter. » De vereeniging met de zuidelijke Nederlanden « richtte de blikken vanzelf wederom meer naar 't zuiden dan naar 't oosten. »

In den loop der negentiende eeuw is de invloed van Duitschland, den Duitschen geest en de Duitsche taal, in ons land gaandeweg sterker geworden, een invloed « die voor 't eerst den eeuwenouden Franschen in breedte en diepte dreigt te overtreffen. Maar die dan ook natuurlijk prikkelt tot verzet, tot het leggen van een dam of « landweer » tegen die nu gevaarlijk geworden overstrooming. » In de eerste helft der negentiende eeuw maakt « het oude purisme..... voor 't eerst front tegen het oosten ». Of die strijd tegen « germanismen », waar het een zoo na verwante taal betreft, wel volkomen recht van bestaan heeft, dat laat prof. Muller in zijn rede als een vraag staan.

De oorlog houdt het slot van zijn rede bezig. Welken invloed zal hij bij voorbeeld op den strijd voor onze taal in Vlaanderen en in Zuid-Afrika hebben? « In Zuid-Afrika moet zij zelve meer en meer het veld ruimen voor hare eigene Afrikaansche, half Kreoolsche dochter, die hoopt den wedstrijd met de 3 achtige verwante, de Engelsche wereldtaal, beter te kunnen bestaan, dan de moeder 't voorheen in Noord-Amerika, later en langer in Zuid-Afrika vermocht heeft. »

Mogen wij even een vraagteeken zetten achter dat « half-Kreoolsche »? Nog onlangs heeft een deskundige als prof. Smith, van Stellenbosch, in een rede gezegd, dat steeds meer het Afrikaansch door en door Hollandsch van oorsprong blijkt, en dat de grootste invloed, dien zij van buiten heeft ondergaan, het Fransch is, welken invloed zij dan alleen anders heeft ondergaan dan het Nederlandsch. Is « half-Kreoolsch », wat op sterke vermenging met taal van kleurlingen wijst, dan wel juist?

Wat de Vlamingen betreft, voorziet prof. Muller, o. i. terecht, dat de oorlog den invloed van het Fransch in België zal versterken. Maar voor zijn vraag of het Duitsch het Vlaamsch, gelijk misschien zelfs onze taal hier te lande, met de op den duur doodelijken invloed van een al te teedere omhelzing zal bedreigen, daarvoor is, dunkt ons, in afzienbaren tijd geen grond. Het taalbesef onder Vlamingen en Nederlanders is er te sterk voor geworden — tenzij dat « op den duur » ons naar een zoo verre toekomst voert, dat geen onzer er iets van zeggen kan.

Intusschen, de worsteling der geesten, die in België aanstaande is, volgen wij — we zeggen het pr. Mullen na — « als naaste belanghebbende » « met angstige spanning en met warm medegevoel voor onze taal- en stamverwanten », met wie wij, ondanks alle verschil, « in taal, letterkunde, kunst en geschiedenis nog steeds meer dan met eenig ander volk gemeen hebben. »

En wat ons zelf betreft : er « heeft zich althans hier te lande een eigen volksaard en een eigen beschaving ontwikkeld, van die der omringende groote volken wel onderscheiden en onmiskenbaar zich uitende in een eigene nationale taal en kunst en letterkunde. Wij zijn lang Duitschers geweest, en wij blijven Germanen. Maar Nederlanders zijn wij geworden, en zijn wij, en willen wij blijven. »

Uitnemende woorden, waarmede prof. Muller zijn belangwekkende rede besluit.